

Rechtskundig Weekblad

Vereeniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elken Zondag

Abonnementsprijs : 100 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Redactie en beheer : Mr René Victor, Justitiestraat, 21, Antwerpen.

VERSLAG OVER HET XXI^{ste} RECHTSKUNDIG CONGRES

Gent, 30 en 31 Maart 1940

Het XXIste Rechtskundig Congres, waarvan de voorbereiding wel heel erg belemmerd was geworden door het ontijdig onder de wapens roepen van den secretaris, kende een, onder deze omstandigheden, onverhoopten bijval.

Ongeveer 150 aanwezigen bezetten de zaal van het Assisenhof, wanneer Prof. Van Dievoet, voorzitter, even na drie uur, de zitting van Zaterdag opende.

Op het podium, o.m. de heer Eerste-Voorzitter van het Hof van Beroep te Gent, de heer Raadsheer De Wilde, afgevaardigde van den heer Eerste-Voorzitter van het Hof van Verbreking, de heeren Remy, Procureur Generaal en Smetryns, Voorzitter der Rechtbank van eersten aanleg, Mr. A. F. Visser van Yzendoom en Mr. Kolfshoten, resp. Voorzitters van de Ned. Juristenvereeniging en van de Ned. Advocatenvereeniging.

Verder de drie praeadviseurs.

In de zaal, talrijke gasten uit Nederland, w.o. de vertegenwoordigers van de Faculteiten der Rechtsgeleerdheid : Prof. Kranenburg, Leiden ; Prof. Zevenbergen, Utrecht ; Prof. Hoetincx en Prof. Levenbach, Amsterdam ; Prof. Kolléwijn, Groningen ; Prof. Regout S. J., Nijmegen ; Prof. Mr. Losecaat Vermeer, secr. Ned. Juristenvereeniging.

Mr. Flieringa, secr. Ned. Advocatenvereeniging, vergezeld van verscheidene leden van het Bestuur.

Verder, advocaten uit alle gewesten van Nederland.

Aan Vlaamsche zijde, talrijke hoogleeraren, magistraten, politieke personaliteiten.

De Bestendige afvaardiging van West-Vlaanderen had zich laten vertegenwoordigen door een harer leden, Mr. Bulckaert, en door Mr. Lommez, provinciaal griffier.

Na begroeting van de aanwezige autoriteiten en van de gasten uit Nederland, sprak de Voorzitter Prof. Van Dievoet, een korte openingsrede uit, waarvan wij het genoeg hebben hier den tekst te laten volgen :

* * *

De opening van het XXIste Rechtskundig Congres verschaft mij een passende gelegenheid om een oogenblik uw aandacht te vragen voor twee gebeurtenissen die met de Vlaamsche rechtscultuur en meer bepaald met onze zittingen verband houden : de oprichting van den Bond der Vlaamsche Rechtsgeleerden op 22 April 1899 en het Eerste Vlaamsch Rechtskundig Congres te Antwerpen in de maand Juli 1900.

De Statuten van den Bond der Vlaamsche Rechtsgeleerden omschreven het doel van de vereeniging als volgt : de studie van het recht door middel van de Nederlandsche taal en het waarborgen der taalrechten van het Vlaamsche volk.

Het *Rechtskundig tijdschrift*, waarvan het

1e nummer bij het begin van 1897 was verschenen, werd het orgaan van de Nederlandsche rechtsbeoefenaars hier te lande, dus ook het orgaan van den Bond. Aan het hoofd van den opstelraad bevond zich Juliaan Van der Linden, advocaat en volksvertegenwoordiger voor Brussel, tevens de 1e voorzitter van den Bond.

Dadelijk werd uitgezien naar de mogelijkheid om, door middel van een Congres de openbare opinie van de Vlaamsche juristen te wijzen op de « ontlukende Vlaamsche rechtscultuur », « waarbij alle krachten van de Vlaamsche rechtswereld de gelegenheid zouden vinden om te getuigen van de Vlaamsche herleving ».

Onze ondervoorzitter, Mr. Victor, aan wiens boek over *Een eeuw Vlaamsch Rechtsleven* ik deze feiten ontleen, beschrijft het congres als volgt :

« Het was een gebeurtenis van belang. Buitengewoon talrijk waren de inschrijvingen van magistraten en advocaten en vooral Antwerpen, Gent, Brussel leverden een aanzienlijk aantal deelnemers... Er waren niet minder dan drie afdeelingen ingericht geworden : een voor burgerlijk en notarieel recht, een voor strafrecht en strafrechtspleging, en een voor handels-, nijverheids-, en bestuursrecht ; in elke van deze drie afdeelingen werden door vooraanstaande juristen interessante lezingen gehouden over rechtskundige onderwerpen...

» Door alle deelnemers werd eenparig Mr. Juliaan Van der Linden tot voorzitter van het congres aangeduid. Naast de lezingen die in de afdeelingen werden gehouden, werden de congressisten vergast op twee schitterende redevoeringen, eene van Alberic De Swarte, en eene van Louis Franck.

» Het belang van dit eerste congres werd vastgelegd in de volgende woorden uit de slotrede van Voorzitter Mr. Van der Linden : « Wij hebben dus een Vlaamsch Recht. En dat verschijnsel is in ons congres aan het licht gekomen en geeft er wellicht zijn belangrijkste kentekenen aan. Dat is ook wat al meer en meer in de toekomstige congressen vooruitkomen zal, als een veropenbaring van onzen nationalen geest, als eene verklaring dat wij op elk gebied, ook op gebied van het Recht, een *volk* zijn : Dit zal het werk der toekomst wezen. Laten wij verhoplen dat de droom niet te hoog is, en moge hij verwezenlijkt worden ! »

Juli 1900 : het is thans veertig jaren gele-

den. Er was geestdrift, veel geestdrift. Er bestond een kleine, maar actieve groep van juristen die de verhevenheid aanvoelden van de te vervullen taak.

Ongeveer al het overige ontbrak. De geheele vorming van den jurist, zijn vorming in het middelbaar onderwijs en zijn vorming aan de universiteit, behalve wat betreft Strafrecht en Strafvordering, was uitsluitend een Fransche vorming. De geest aan de balie en bij het gerecht was even volksvreemd ; enkel in strafzaken werd den Vlaamschen advocaat gelegenheid geboden om op te treden in zijn eigen taal. In het Nederlandsch gestelde werken over Belgisch Recht ontbraken haast volledig, uitgezonderd voor het strafrecht en de straffordering.

En aldus blijkt het groote, niet genoeg gewaardeerde belang van een wet die enkel bedoelde den beklaagde voor den strafrechter te beschermen, maar die de gezondmaking van het rechtsleven in stilte heeft voorbereid. Een begin van rechtspraktijk en van rechtscultuur heeft zich rondom deze wet geweven, waarvan de volledige ontplooiing eerst na 1930 zou mogelijk worden.

... 1900-1940. De toestanden zijn in den loop van de veertig jaren die achter ons liggen, maar hoofdzakelijk in de laatste tien jaren, geheel veranderd.

In het jaar 1930 wordt de wet uitgevaardigd waardoor de Universiteit te Gent opnieuw wordt herschapen tot de Universiteit van het Vlaamsche Volk ; de Faculteit der Rechtsgeleerdheid te Leuven kreeg zóó snel als Gent zelf een volledig Nederlandsch onderwijs ; Brussel volgde kort daarop. De opleiding van den Vlaamschen jurist is verzekerd. Normaler wijze ook gaat de al te uitsluitende invloed van de Fransche rechtsliteratuur stilaan verminderen. Meer belangstelling ontstaat voor de Nederlandsche productie.

15 Juni 1935. De wet op het gebruik der talen in gerechtszaken wordt uitgevaardigd. Daarmede is de laatste hinderpaal voor een gezonde rechtscultuur verwijderd. Immers heeft deze wet de volledige vervlaamsching van de rechtspraktijk voor alle takken van het recht, in het Vlaamsche land ingeluid.

Intusschen arbeiden oudere en jongere krachten samen om den Vlaamschen jurist de noodige literatuur in eigen taal te verschaffen. Wetenschappelijke werken en werken voor de

praktijk ontstaan ; verschillende tijdschriften verschijnen geregeld en houden den Vlaamschen jurist op hoogte van de nieuwe doctrine en van de nieuwste rechtspraak ; onze wetboeken worden, zoo onberispelijk mogelijk, vertaald ; contact wordt gezocht met Nederland en met de Nederlandsche juristen ; kortom, alle vereischten zijn thans vervuld opdat in Vlaanderen moge aanbreken een tijd van rustigen arbeid en rijke productie op het gebied van de rechtspraktijk en rechtswetenschap.

De Bond der Vlaamsche Rechtsgeleerden en de Vlaamsche Rechtskundige Congressen hebben in de snelle heropstanding van 1900-1940 een aanzienlijk aandeel gehad. Onze dankbaarheid gaat uit naar de velen die ons reeds hebben verlaten en naar de velen, ouderen en jongeren, die thans op allerlei gebied actief medewerken. Aan onze voorgangers is het te danken dat wij, zooals Mr. Victor het uitdrukt, « onze krachten niet meer hoeven te verspillen, in ondankbaren strijd en onverkwikkelijk tijdverlies. »

Het is thans, meer dan ooit, onze taak, het rechtsleven in Vlaanderen, zoowel aan de Universiteit en in de studiekamer als aan de balie en bij het gerecht, te verheffen tot een uiting van Vlaamsche wetenschap en Vlaamsche cultuur.

* * *

Mr. A. F. Visser van Yzendoorn dankte hiera namens de Nederlandsche deelnemers, en sprak zijn belangstelling uit voor de werkzaamheden van dit Congres en van de Bond van Vlaamsche Rechtsgeleerden in 't algemeen.

De formuleering van het ontwerp voor deze eerste vergadering luidde als volgt :

De Raad van State en de Belgische Grondwet.

Is het niet de bepalingen van de Belgische Grondwet vereenigbaar dat aan een Raad van State rechtsmacht wordt verleend ? Zoo ja, in welke mate en voor welke betwistingen ?

Achtereenvolgens werden de praeadviezen, welke men heeft kunnen lezen in ons speciaal congresnummer, bondig samengevat en toegevoegd.

Prof. Boon verdedigde de stelling dat het ontwerp van den senaat onvereenigbaar is met de grondwet en voert als bewijs vier bezwaren aan :

1) Aan den staatsraad wordt het recht toegekend om besluiten en reglementen nietig te verklaren « erga omnes ». Maar de grondwet

heeft den koning aan het hoofd van de uitvoerende macht geplaatst. Door het feit dat de Administratieve rechter uitspraak zou mogen doen over de wettelijkheid van een K.B. of van een reglement « erga omnes » zou hij zich plaatsen boven den Koning, hoofd van de uitvoerende macht. Welnu, dit ware in strijd met de bepalingen van de Grondwet.

2) Aan het administratieve rechtscollege wordt de bevoegdheid verleend om als hoogste gerecht, zonder verhaal, kennis te nemen van de feitelijke toedracht der betwistingen. Deze bevoegdheid is onvereenigbaar met art. 95 van de grondwet dat aan het Hof van Verbreking dit recht ontzegt.

3) Aan den Raad van State wordt door het ontwerp de kennisneming opgedragen van geschillen over burgerlijke rechten, die krachtens art. 92 der Grondwet tot de uitsluitende bevoegdheid van de gewone rechtbanken behoren.

4) Aan het bestuurlijke rechtscollege wordt bevoegdheid verleend om schadevergoeding toe te kennen voor krenking van administratieve belangen. Deze beschikking is strijdig met art. 114 der Grondwet dat bepaalt dat enkel door een wet een pensioen of gifte uit 's lands kas kan toegekend worden.

Vervolgens neemt Prof. Dr. Kluyskens het woord, en behandelt speciaal het thema :

Welke bevoegdheid kan krachtens de grondwet aan den Raad van State toegekend worden ?

1) Zonder twijfel mag de Raad van State als hogere administratieve rechtbank kennis nemen van de beroepen waarover thans hetzij de Koning, hetzij een minister uitspreekt. Nochtans de kwestie die zich in casu stelt is of deze bevoegdheid in het algemeen moet toegekend worden, ofwel indien ze moet beperkt worden tot de in de wet op te sommen gevallen.

2) De kwestie of de Raad van State de bevoegdheid bezit om besluiten en reglementen van de uitvoerende macht te vernietigen, is van zeer kieschen aard. Spreker meent dat hier een onderscheid moet gemaakt worden tusschen de Koninklijke besluiten en de akten en reglementen van de gedecentraliseerde bestuursverheden. Voor de eerste zou het administratieve rechtscollege geen bevoegdheid bezitten zonder met de Grondwet in strijd te komen ; voor de tweede is er in de grondwet geen hinderpaal te vinden.

3) Het toekennen van vergoedingen aan particulieren die voor bestuurlijke daden of beslissingen geschaad werden? De vraag of deze bevoegdheid overeen te brengen is met de Grondwet is zeer kiesch, beide standpunten kunnen verdedigd worden.

Ten slotte komt Prof. René Victor aan de beurt. In zijn betoog, verklaart hij zich partijganger van het ontwerp van den Senaat dat aan den Raad van State een veel ruimere bevoegdheid geeft dan het ontwerp van de Kamer van Volksvertegenwoordigers.

1) Opwerpingen tegen de juridictionnele bevoegdheid. Het argument van deze die vijandig staan tegenover de oprichting van een Raad van State is dat de Grondwet er niet van spreekt. Doch dit is nog geen bewijs dat de oprichting ervan verboden wordt.

De grens tusschen burgerlijke en politieke rechten is moeilijk te trekken. Maar het is een feit dat buiten deze rechten een gebied van belangen ligt die dagelijks geschonden worden. De Grondwet kan niet gewild hebben dit domein onbeschermd te laten.

2) Opwerping om het teekenen van een vergoeding: art. 114 der Grondwet kan hier niet ingeroepen worden. Het toekennen van een schadeloosstelling voor krenking van een belang is noch een gift noch een pensioen.

3) Opwerpingen over de bevoegdheid van den Raad van State om besluiten en reglementen te vernietigen. De Grondwet maakt geen onderscheid tusschen reglementen van provincies of gemeenten en Koninklijke besluiten. Dus als het ontwerp grondwettig is voor de eerste moet het ook grondwettig zijn voor de laatste.

Aan de discussie die hierop volgde namen deel:

Prof. Mr. Niko Gunzburg, de HH. Priem, rechter De Coster, Senator Van Dieren, Prof. Kranenburg.

Voor zelfs maar een bondige weergave van de door hen ontwikkelde argumenten, ontbreekt hier de plaats.

Laat het volstaan vast te stellen, dat de sprekers uit Vlaanderen over 't algemeen de bezwaren van constitutioneelen aard tegen het verleenen van juridictionnele bevoegdheid aan den op te richten Raad van State, niet te hoog bleken aan te slaan, en neiging vertoonden den nadruk te leggen op de noodzakelijkheid een doelmatige bescherming te verzekeren voor rechten waaraan deze tot nog toe onvoldoend

verzekerd was. Met andere woorden, de strekking die vertolkt wordt in het door den Senaat aanvaard ontwerp vond meer instemming dan deze door de Kamer voorgestaan.

Prof. Kranenburg, hoogleeraar in het Staatsrecht aan de Universiteit te Leiden, lichtte dan, in een kort maar helder betoog, deze stand van het probleem in Nederland toe.

Bezwaren van grondwettigheid doen zich aldaar, sedert de jongste herziening, niet meer voor. Nietemin vindt men in de bevoegde, zoo politieke als juridische opinie, dezelfde bekommernissen, bezwaren en strekking terug, die ook in België de meeningen verdeelen.

Met deze zeer belangwekkende tusschenkomst werd dan, kort voor zeven uur de zitting geschorst.

ZONDAG, 31 Maart.

Ditmaal kwam, niet meer het staatsrecht, doch het burgerlijk recht aan de beurt. De praeadviezen van Mr. Van Hille, substituut Proc. des Konings te Antwerpen, en Prof. Van Houtte, behandelden volgende vraag:

Bezit de Belg. rechter bevoegdheid om, in bepaalde gevallen, wegens veranderde toestanden, ofwel om reden van billijkheid of goede trouw, een overeenkomst te wijzigen? Zoo neen, dient een zoodanige bevoegdheid hem te worden toegekend?

Mr. Van Hille eerst, en zeer bondig, Prof. Van Houtte daarna, in een breeder opgezette voordracht, die de lezer eveneens in deze aflevering van ons Weekblad zal kunnen lezen, ontwikkelden de argumenten pro en contra de aan de beraadslagingen van het congres onderworpen stelling.

De bespreking werd ingezet door Mr. Visser van Yzendoorn. Mr. Visser schetste in breede trekken den stand van leer en praktijk in Nederland. Hij herinnerde aan de belandeling van dit zelfde probleem op de Ned. Juristendagen in 1918 en in 1936.

Veel klaarheid bracht de bespreking, op dezen laatsten Juristendag, waar spreker zelf mede als praeadviseur was opgetreden, niet, zoodat te voorzien is, dat wettelijke regeling van deze materie nog wel een tijd op zich zal laten wachten.

Namen nog deel aan de bespreking, Mr. Y. Collard, der Balie van Brussel, die voor een

gebeurlijke wettelijke regeling volgende formuleering voorstelde :

Aan artikel 1134 B. W. zou een 4de alinea worden toegevoegd, luidende als volgt :

Indien de uitvoering van de verbintenis, ten gevolge van omstandigheden welke een zorgvuldig en redelijk mensch op het oogenblik waarop hij de verbintenis aanging, niet kon voorzien, moeilijk of heel bezwaarlijk is geworden, mag de rechter, rekening houdende met de veranderingen door de partijen voorgesteld, hun respectievelijke belangen in acht nemende, de overeenkomst herzien en zelfs de ontbinding ervan uitspreken.

De uitvoering zal als moeilijk of heel bezwaarlijk beschouwd worden indien zij moet geschieden in dusdanige omstandigheden dat de partijen deze verbintenis niet zouden aangegaan hebben, of het onder andere voorwaarden hadden gedaan.

Rechter De Coster volgde hierna met enkele zakelijke beschouwingen, waarna de praeadviseurs, nog even aan het woord kwamen, en, natuurlijk hun stellingen handhaafden.

Met deze vruchtbare bespreking werd dan, na een dankwoord van den Voorzitter aan de aanwezige vertegenwoordigers der magistratuur, aan de schitterende afvaardiging uit Nederland, aan de praeadviseurs, die zulk flink werk wisten te leveren, ondanks den al te

korten tijd waarover zij hadden beschikt, dit XXIste Rechtskundig Congres gesloten.

Het mocht, wat belangstelling en gehalte van het gepresteerde werk betreft, de vergelijking met zijn voorgangers gerust trotseeren.

In een dubbel opzicht stelden wij merkelijke vorderingen vast : de deelnemers uit Nederland waren vroeger nooit half zoo talrijk als dit jaar, en het zal al de aanwezigen nog lang heugen, welk een schitterende groep Nederlandsche professoren en practici ter gelegenheid van dit, ons XXIste Congres, contact kwamen nemen met de Vlaamsche beoefenaren van de Rechtswetenschap, en mede in de besprekingen tusschen kwamen.

Ook de magistratuur was talrijk en op keurige wijze vertegenwoordigd. Wij stelden het zeer op prijs dat o.a. de heer Eerste Voorzitter van het Hof te Gent, en raadsheer De Wilde, namens het Verbrekingshof, de werkzaamheden van het Congres van begin tot einde volgden, blijkbaar met groote belangstelling.

Geleidelijk wordt aldus, op het sereen plan van den uitbouw der rechtswetenschap, de band tusschen de magistratuur en diegenen die, in Vlaanderen, spijs miskennis en onverschilligheid, streven naar integratie van het rechtsleven in den algemeenen kultureelen opgang van ons Volk, nauwer toegehaald. Het is een zeer verheugende kentering.

De bevoegdheid van den rechter om overeenkomsten te wijzigen

Praeadvies uitgebracht op het XXIe Rechtskundig Congres (Gent, 31 Maart 1940)

door Prof. Mr J. VAN HOUTTE, Hoogleraar te Gent en te Luik

I

Bezit de rechter bevoegdheid om, in bepaalde gevallen, een overeenkomst te wijzigen, wegens veranderde toestanden, ofwel om reden van billijkheid of goede trouw ? Moest deze vraag gesteld worden op een examen, dan zou de candidaat, indien hij zijn cursus van Verbintenissenrecht goed heeft ingestudeerd, zonder aarzelen antwoorden : neen. Leerde hij niet dat « de wettelijk gesloten overeenkomsten als wet gelden voor degenen die ze hebben aange-

gaan » ?, en « dat zij niet kunnen herroepen worden dan met wederzijdsche toestemming of wegens de door de wet erkende oorzaken » (art. 1134, al. 1 en 2) (1). De bindende kracht van de overeenkomst en de wilsautonomie worden terecht beschouwd als fundamenteele beginselen van ons privaatrecht. In de classieke contractenleer moet de rechter, voor wien nakoming van een verbintenis uit overeenkomst wordt gevorderd, het volgende onderzoeken : ten eerste, welke is de inhoud van het contract ?, m.a.w. welke was de gemeenschappelijke bedoe-

ling van de partijen? ten tweede, werd het contract behoorlijk aangegaan? Heeft de partij die zich verbond geldig toegestemd en was zij daartoe bekwaam? Is het voorwerp van de overeenkomst bepaald, en is haar oorzaak niet strijdig met de goede zeden of met de openbare orde? Dit laatste begrip: «openbare orde» is trouwens zoo vaag en de inhoud er van zoo veranderlijk dat de rechter in art. 1108—1133 van het Burgerlijk Wetboek een middel vindt om de partijen de heerschende sociale, zedelijke en economische opvattingen te doen aanvaarden (2). De aldus uitgelegde en wettelijk bevonden overeenkomst is verbindend. Partijen zijn «aan het overeengekomene gehouden, als aan een dóór henzelve vóór henzelve gegeven wet» (3). Tegen hem die zijn verbintenis niet nakomt moet de rechter een veroordeeling tot gedwongen uitvoering, of, waar deze onmogelijk blijkt, tot schadevergoeding uitspreken. Om de overeenkomst te wijzigen is de rechter onbevoegd.

Het valt niet te betwisten dat de toepassing van de theorie, die we schematisch hebben voorgesteld, niet zelden leidt tot onredelijke oplossingen. In vele gevallen zijn de omstandigheden zoo diep veranderd sinds het sluiten van het contract, dat stipite uitvoering daarvan een abnormale verarming van de eene partij en een even abnormale verrijking van de andere partij als gevolg zou hebben. In den bewogen tijd die we thans beleven, hoe vaak wordt het evenwicht tusschen contractanten niet verbroken door oorlog, economische crisis, wijziging in het monetair statuut, enz... Is herziening van de overeenkomst door den rechter dan niet het gepaste middel om het verbroken evenwicht billijk te herstellen?

Het Burgerlijk Wetboek.

Het contract kan niet herroepen worden, tenzij met de wederzijdsche toestemming van de partijen, ofwel, zoo luidt art. 1134, 2e lid, «wegens de door de wet erkende oorzaken». Er zijn dus wel gevallen, in het stelsel van de Code, waarin een geldig geknoopte contractuele band door den rechter kan worden verbroken om een andere reden dan de, uitdrukkelijke of stilzwijgende, wederzijdsche toestemming van de contractanten.

Vooreerst noemen wij *wanpraestatie*. Komt een van de partijen in een wederkeerig contract, haar verbintenis niet na, dan kan de tegenpartij

de ontbinding aanvragen in rechte (art. 1184) (4). Deze regel wordt nog doorgaans uitgelegd als een bloote toepassing van het principe van de overeenkomst-wet, omdat de tekst zelf bepaalt dat, voor dat geval, de ontbindende voorwaarde altijd stilzwijgend begrepen is in het contract (5). Laten wij nochtans opmerken dat, naar luid van art. 1184, laatste lid, uitstel kan verleend worden aan den verweerder naar gelang van omstandigheden en dat, volgens de rechtspraak, de rechter niet verplicht is de aangevraagde ontbinding toe te staan, maar naar billijkheid zal oordeelen of de tekortkoming van den schuldenaar belangrijk genoeg is om de ontbinding te rechtvaardigen (6). Rechtsgeleerden, zooals Ripert (7), meenen dan ook dat een wederkeerig contract wegens wanpraestatie zal worden ontbonden, niet omdat de vermoede wil van partijen zoo is, maar wel omdat de rechter er voor moet waken dat een zeker evenwicht zou behouden blijven tusschen de wederzijdsche rechten en verplichtingen van de contractanten.

Art. 1147 en 1148 van het Burgerlijk Wetboek bepalen uitdrukkelijk dat het contract ontbonden is en dat de schuldenaar, die niet gepraesteerd heeft, geen schadevergoeding moet betalen, «wanneer hij door *overmacht* of *toeval* verhinderd werd dat te geven of te doen waartoe hij verbonden was.» De rechter zal oordeelen of er, ter zake, voor den debiteur een onmogelijkheid bestond zijne verplichtingen na te leven. Terloops weze hier opgemerkt dat, volgens de heerschende rechtspraak, het positief bewijs van de overmacht niet moet geleverd worden, en dat deze voldoende zal blijken uit de omstandigheid dat de schuldenaar alles gedaan heeft wat men redelijkerwijze van hem mocht verwachten en dat hem dus geen fout te verwijten is (8).

Benevens deze bepalingen van algemeenen aard over de gevolgen van wanpraestatie en overmacht, zijn er nog teksten in het Burgerlijk Wetboek welke herroeping van bepaalde contracten voorzien zonder de wederzijdsche toestemming van de contracteerende partijen. Ik citeer art. 2003 en volg., naar luid waarvan de *lastgeving* eindigt door de herroeping van het mandaat door den lastgever of de opzegging door den lasthebber, en art. 1869 dat de ontbinding van het contract door den wil van een van de partijen toelaat voor de *vennootschappen* met onbepaalde duur. Ik voeg er bij het

zeer belangrijk artikel 1871, krachtens hetwelk een van de vennooten de ontbinding van een vennootschap, aangegaan voor een bepaalden duur, vóór het einde van den overeengekomen termijn kan vorderen in zekere gevallen «waarvan de wettigheid en de ernst — zoo luidt de tekst — aan de beoordeeling van de rechters overgelaten wordt».

Tot hertoe ontmoetten wij slechts gevallen waarin de rechter een geldig gesloten overeenkomst mag *ontbinden*. Teksten uit de Code Civil waarbij aan den rechter de macht wordt toegekend om de bepalingen van een contract te *wijzigen* dienen als uitzonderingen te worden beschouwd. Ik noem: Art. 1244, 2e lid, waarbij den rechter wordt toegelaten gematigd *uitstel van betaling* te verleenen en de vervolgelingen te doen schorsen, met inachtneming van den toestand van den schuldenaar en mits gebruik te maken van deze bevoegdheid met groote omzichtigheid (9); en, ten andere, art. 1769 en 1770, waarbij aan den *pachter* een vermindering van den pacht prijs wordt toegestaan, volgens het geleden verlies, indien ten minste de helft van de vruchten zijn verloren.

Bijzondere Wetten.

Herziening door den rechter van een wettig aangegane overeenkomst wordt in vele bijzondere wetten uitdrukkelijk voorzien.

Een eerste voorbeeld ontleenen wij aan het *zeerecht*. Hulp of berging met goeden uitslag geven recht op vergoeding. Naar luid van art. 262 van de Maritieme Wetten kan elke overeenkomst gesloten in zee voor de redding van het schip, toen het in nood verkeerde, gewijzigd worden door den rechter, indien de beloofde vergoeding blijkbaar overdreven is of de bepalingen van het accoord als onbillijk voorkomen. Deze tekst dagteekent van 1911 (10).

Maar het groot offensief tegen het principe van de bindende kracht van de overeenkomst is pas uitgebroken na den oorlog 1914-1918. De wereldoorlog luidde een beroerde periode in zoowel op economisch als op politiek gebied: geweldige schommelingen van de prijzen, muntdevaluatie, steeds verscherpt deviezencontrole, reglementeering van in- en uitvoer als gevolg van het toenemend protectionisme, enz. De maatregelen getroffen voor den duur van de vijandelijkheden, zooals uitstel van betaling en schorsing van de tenuitvoerlegging van de

burgerlijke en commercieele verbintenissen (11), laat ik niet onbesproken. Van grooter belang is de wet van 11 October 1919: Zij maakte de verbodeking mogelijk, op vordering van een van de partijen, van handelscontracten aangegaan vóór 1 Augustus 1914, wanneer deze uitgestelde leveringen tot voorwerp hadden en de uitvoering van het contract, tengevolge van den oorlog, voor alle partijen of voor een hunner lasten zou medebrengen die normaal niet konden voorzien worden op het tijdstip waarop de overeenkomst gesloten werd. (12).

In het praeadvies dat ik de eer had uit te brengen op het XIXe Rechtskundig Congres over «De Vrijheid van den Handel en het economisch recht» heb ik aangetoond dat vooral het huurcontract en de geldleening op gebiedende wijze werden geregeld door den Belgischen wetgever, in de laatste twintig jaar. (13)

Onnoodig de overtalrijke wetten, besluit-wetten en besluiten op te sommen welke in dezen tijd werden uitgevaardigd met het doel de pachters en bepaalde categoriën huurders te beschermen (14). Maar ik wil uwe aandacht trekken op de maatregelen genomen sedert 1930 om de herziening van *pachten* en *huurcontracten* mogelijk te maken. Krachtens de wet van 20 Juni 1930 mochten de verhuurders binnen een zekeren termijn de verbreking van de huurcontracten vorderen, gesloten vóór 31 December 1923 voor langen termijn (meer dan negen jaar), indien de huurder niet liever toestemde in een verhooging die zes maal de huurwaarde van 1914 zou bedragen. De wet van 5 Augustus 1933 op de herziening en verbreking van de handelshuurovereenkomsten, alsook de wet van 10 Augustus van hetzelfde jaar op de vermindering van de pacht prijzen, lieten aan huurders en pachters toe vermindering van huur- en pacht prijs te bekomen indien deze prijzen niet meer in verhouding waren tot de waarde van het goed en het genot dat zij er uit konden halen. En onlangs verscheen in het Staatsblad (15) de wet van 22 Maart 1940, waarbij, onder zekere voorwaarden en «tot op den bij Koninklijk Besluit te bepalen datum», een vermindering van huurprijs kan toegestaan worden, niet alleen aan gemobiliseerden en aan daarmede gelijkgestelde personen, maar ook aan alle huurders die «tengevolge van de economische omstandigheden voortspruitend uit de mobilisatie, een ernstige storing ondergaan in

het genot of de exploitatie van het verhuurde perceel of die niet meer in staat zijn den overeengekomen huurprijs te betalen wegens een verlaging van hun bedrijfsinkomen met meer dan 15 ten honderd». (art. 10).

Wat betreft het contract van *geldleening*, met of zonder hypotheccairen waarborg, heeft de wetgever meermaals inbreuk moeten maken op het principe van de overeenkomst-wet, én om sociale motieven (bescherming van de kleine spaarders), én terwille van de gevoerde economische politiek (streven naar verlaging van den huurprijs van het geld). Ik wil niet uitweiden over de zgn. «crisismaatregelen», zooals de besluitwetten waarbij de rentevoet van hypotheccaire en bevoorrechte schuldvorderingen wordt verlaagd niettegenstaande de overeenkomsten van partijen (16), noch over de besluitwet n° 158 van 11 April 1935, die de goudclausule als ongeldig beschouwt in de vóór 31 Maart 1935 afgesloten overeenkomsten in zake huur van onroerende goederen, erfpacht of leening (17). Gewoonlijk is het de wetgever die stipt de voorwaarden bepaalt waaronder zekere contracten moeten worden aangegaan (18). Maar kenschetsend is, voor deze recente wetgeving, de zeer uitgebreide macht die aan den rechter wordt toegekend, in vele gevallen, om de overeenkomsten van partijen «aan te passen bij de economische omstandigheden» of naar billijkheid te wijzigen.

Artikel 1244 van het Burgerlijk Wetboek, waaraan wij hooger reeds enkele beschouwingen wijdden, werd in de laatste jaren herhaaldelijk aangevuld. De vraag of de rechter uitstel mag verleen en ingeval de verbintenis haar oorsprong vindt in een met hypotheek gewaarborgde overeenkomst werd in de rechtspraak en de rechtsleer zeer betwist. Zij werd opgelost bij de tijdelijke wet van 25 Juli 1934, die bepaalde dat ook de hypotheccaire schuldenaar uitstel en schorsing van tenuitvoerlegging zou genieten. De toepassing van deze tijdelijke wet werd verlengd tot op 1 Januari 1937 bij de Besluitwet n° 219 van 27 September 1935. Een definitieve regeling trad in met de wet van 30 Juli 1938. Thans is art. 1274 toepasselijk op alle schulden, zelfs indien zij blijken uit een authentieke akte, ander dan een vonnis. De rechter moet uitspraak doen naar billijkheid, met inachtneming van den toestand zoowel van den schuldeischer als van den schuldenaar. Hij moet rekening houden «met de uitstel-

mijnen welke reeds werden vergund» aan den debiteur. Hij kan «het verleen en van uitstel afhankelijk maken van het stellen van zekerheid», enz. (19).

Ook artikel 3 van de Besluitwet n° 148 van 18 Maart 1935 (art. 1907 ter van het Burgerlijk Wetboek) kent aan den rechter de macht toe om overeenkomsten te wijzigen. Bij woeckerleening, en «onverminderd de toepassing van de bepalingen tot bescherming van de onbekwamen of betreffende de geldigheid van de overeenkomsten... vermindert de rechter, op vordering van den ontleener, dez es verplichtingen, tot de terugbetaling van het geleende kapitaal en de betaling van den wettelijken interest». Krachtens het tweede lid van deze bepaling kan de rechter de vermindering zelfs toepassen op reeds gedane betalingen, mits de ontleener zijn vordering instelt binnen drie jaar daarna.

En ik zou nog andere teksten kunnen citeeren. Maar deze voorbeelden volstaan reeds om deze algemeene strekking te doen uitschijnen: in strijd met het principe dat de wettelijk gesloten overeenkomsten als wet gelden voor de partijen, krijgt de rechter een steeds ruimere bevoegdheid om de bepalingen van zekere contracten te wijzigen. Dit stellen alle juristen vast wanneer zij de evolutie van onze naoorlogsche wetgeving beschouwen. Maar over de interpretatie van deze strekking gaan de meeningen uiteen. Over 't algemeen worden de wetsbepalingen, die we komen te bespreken, als noodmaatregelen voorgesteld. Herziening van het contract door den rechter, zoo zegt men, is wel toegelaten in buitengewone omstandigheden, waarin trouwens een bijzondere wettekst deze herziening heeft geregeld. Buiten deze gevallen blijft de regel in artikel 1134, 1e lid, van het Burgerlijk Wetboek, zijn volle kracht behouden.

De Rechtspraak.

Deze stelling wordt in rechterlijke uitspraken practisch nooit betwist. Nochtans meen ik uit de studie van de rechtspraak het besluit te mogen trekken dat de Belgische rechter zich wel bevoegd verklaarde om een wettig gesloten overeenkomst te wijzigen, ook buiten de gevallen waarvoor de zgn. uitzonderingswetten gelden. Hoe is hij daarin geslaagd?

Het is de taak van den rechter vast te stellen of partijen geldig hebben toegestemd in het con-

tract. Is de toestemming gebrekkig, dan zal de overeenkomst nietig worden verklaard. De rechtspraak neemt echter aan dat een *wilsgbrek* niet altijd aanleiding geeft tot nietigverklaring van het contract, maar soms enkel tot wijziging van zekere bepalingen er van. Zoo besliste het Verbrekingshof dat, indien bedrog gepleegd wordt in een verkooping, de gepaste sanctie soms kan zijn: de vermindering van den koopprijs. Deze practische oplossing wist het Hof zeer behendig uit te leggen. Door bedrog is de verkooping nietig en moeten partijen teruggeven wat zij respectief ontvangen hebben, terwijl hij die bedrog pleegde schadevergoeding verschuldigd is aan de wederpartij. Voor deze laatste is er dus compensatie, en is het niet eenvoudiger de verkoop voor geldig te houden, nadat de koopprijs naar billijkheid werd gereduceerd (20)? Zekere uitspraken passen denzelfden regel toe ingeval de overeenkomst werd aangegaan door dwaling: er is geen nietigheid, maar behoud van de overeenkomst onder gewijzigde voorwaarden. Op deze jurisprudentie wordt weliswaar scherpe critiek uitgeoefend door de auteurs (21).

De rechter moet, steeds volgens de klassieke verbintenissenleer, de overeenkomst verklaren en «nagaan welke de gemeenschappelijke bedoeling van de contracteerende partijen was, veeleer dan zich aan de letterlijke beteekenis van de woorden te houden» (art. 1156). Deze *interpretatiemacht* vatten de rechters soms zeer breed op, en het toezicht van het Verbrekingshof is in het algemeen niet mogelijk, omdat het hier gaat over de feitelijke toedracht van de zaak (22). Het probleem van de *impraevisie*, waarop wij straks zullen terugkomen, werd dikwijls op die wijze opgelost. Werkelijk is dat probleem niet eens gesteld wanneer de rechter uit de omstandigheden van de zaak mag afleiden dat partijen een wijziging van het contract hadden voorzien voor het geval de omstandigheden grondig zouden veranderen (23). Dat de *clausule rebus sic stantibus* stilzwijgend was aangenomen door partijen zal soms blijken uit het feit dat het contract reeds gedeeltelijk werd ten uitvoer gelegd, op een andere wijze dan bepaald in het schriftelijk bewijs van de overeenkomst (24).

Herziening van de overeenkomst dringt zich nog op in andere gevallen. Het *beding van onverantwoordelijkheid* wordt als ongeoorloofd beschouwd wanneer de verantwoordelijkheid

van den contractant wordt uitgesloten zelfs voor opzettelijke of grove fout. In het algemeen belang is uitsluiting van verantwoordelijkheid nog verboden in zekere contracten, zooals vervoer van goederen ter zee (nietigheid van de *negligence-clause*) (25) of vervoer van reizigers per spoor (voor persoonsongevallen) (26). De rechter zal dan het beding nietig verklaren als strijdig ofwel met een formeelen wettekst ofwel met de goede zeden of de openbare orde. Maar, in andere gevallen, zal hij het beding schrappen uit de overeenkomst omdat de overeenkomst daardoor alle nut verliest voor een van de partijen: het Verbrekingshof besliste b.v. dat de *clausule* waarbij een inlichtingskantoor elke verantwoordelijkheid verwerpt jegens zijne cliënten, voor het verschaffen van verkeerde inlichtingen, in strijd is met het wezen zelf van het contract en derhalve als onbestaande moet worden beschouwd (27).

Het spreekt vanzelf dat, behoudens in de uitzonderlijke gevallen waarin rescissie wegens benadeeling wordt toegelaten, de overeenkomst geldig is alhoewel een van de partijen er een merkkelijk grooter voordeel uit trekt dan de andere. Wat echter de *vennootschap* betreft, behoort het tot het wezen van het contract dat zij aangegaan wordt in het gemeenschappelijk belang van de betrokken partijen (art. 1832). Al de winsten mogen dus niet toegekend worden aan een van de vennoten, en de sanctie van dit verbod is, krachtens artikel 1855, de nietigheid van de overeenkomst. Het Fransche Verbrekingshof meent dat de *vennootschap* niettemin zal blijven bestaan en dat, aangezien met het leeuwenbeding geen rekening mag gehouden worden, de winstverdeling zal geschieden overeenkomstig de wettelijke regeling in artikel 1853 (28). Deze stelling wordt door de Belgische rechtsleer en rechtspraak algemeen verworpen. Niet enkel het leeuwenbeding, maar ook de overeenkomst van *vennootschap* moeten nietig worden verklaard (29). Nochtans weze hier opgemerkt dat, indien de nietige *vennootschap* als *vennootschap van koophandel* was opgericht, de rechtbank vereffenaars zal benoemen en de wijze van berekening zal bepalen, overeenkomstig artikel 179, § 2 van de Samen-geordende Wetten: hierin zal de rechtbank wel moeten afwijken van de statuten en de overeenkomsten van partijen naar billijkheid moeten wijzigen (30).

Merkwaardig is het stelsel van de recht-

spraak betreffende de herziening van het loon van den lasthebber. Niemand betwist de rechtbank de bevoegdheid om het bedongen loon van den lasthebber te verminderen indien het haar overdreven schijn (31). Deze bevoegdheid berust, volgens de meeste rechtsgeleerden, op artikel 1986, naar luid waarvan de lastgeving kosteloos geschiedt, ten ware het tegendeel bedongen zij. Daar het mandaat van nature een vriendendienst is, moet de belooning van den lasthebber, als er een uitdrukkelijk of stilzwijgend bedongen werd, beschouwd worden als een vergoeding eerder dan als een winst, en dus in verhouding zijn met den tijd en de zorgen aan de vervulling van het mandaat besteed. Deze ietwat gedwongen uitlegging is zeker niet overtuigend (32). De rechtspraak maakt nu een zeer ruim gebruik van het recht op herziening van de belooning van de lasthebbers en past het toe op alle overeenkomsten welke in het Romeinsche Recht bij de rubriek lastgeving werden ondergebracht: zoo kunnen aan herziening onderworpen en eventueel door den rechter verminderd worden het eereloon van den geneesheer, van den chirurg of van den bouwmeester (33), alhoewel het zeker niet in de bedoeling van deze personen lag een vriendendienst te bewijzen aan huone cliënten.

De Belgische rechter weet dus, in deze en nog andere gevallen, een geldig gesloten contract te wijzigen naar de eischen van de billijkheid, door een behendige interpretatie van teksten uit het Burgerlijk Wetboek. Is nu een grondige en onvoorzienbare verandering, ten tijde van de uitvoering van het contract, van de omstandigheden waarin partijen hunne overeenkomst hadden getroffen, een voldoende reden om de voorwaarden van deze overeenkomst te herzien?

Dit is het moeilijke en uiterst actueele vraagstuk van de *impraevisie*, dat zoowel in den vreemde als hier te lande vele pennen in beweging heeft gebracht (34). Mijn mede-praeadviseur heeft er merkwaardige beschouwingen aan gewijd, en ik denk dat het dan niet meer noodig is een omstandige analyse te geven van rechtspraak over dat punt (35).

Ik zal me er bij bepalen de algemeene strekking van deze rechtspraak samen te vatten. Het schijnt dat men het niet eens is over den juiststen inhoud van het begrip *impraevisie*. Mr. Paul De Schrijver vertaalt als volgt de definitie voorgesteld door Voirin (36): « welke onvoor-

ziene en onvoorzienbare gebeurtenis ook die stoornis brengt in de voorwaarden der overeengekomen handeling, en de economische en sociale betrekkingen beroert gedurende het tijdperk dat het aangaan der verbintenis scheidt van hare uitvoering ». Hij voegt er bij dat deze bepaling het verschil niet voldoende doet uitschijnen tusschen onvoorzienbaarheid en overmacht of toeval (37). In geval van *impraevisie* is uitvoering van het contract moeilijker geworden, terwijl overmacht onmogelijke uitvoering beteekent. Welnu, zekere uitspraken die beroep doen op de theorie van de onvoorzienbaarheid, nemen feitelijk het bestaan van overmacht aan, en deze verwarring is grootendeels hierdoor uit te leggen dat, zooals hooger reeds gezegd, overmacht geen absolute onmogelijkheid van de praestatie veronderstelt. In andere gevallen besloot de rechter uit de omstandigheden van de zaak dat partijen stilzwijgend er in hadden toegestemd dat hunne overeenkomst, bij veranderde toestanden, onder gewijzigde voorwaarden zou worden ten uitvoer gelegd. Maar dan nog was het probleem van de *impraevisie* niet eens gesteld. De elementen er van zijn immers de volgende: Er is een grondige verandering getreden in den algemeenen toestand sinds den dag waarop het contract gesloten werd — De uitvoering van het contract is daardoor niet onmogelijk, maar uiterst bezwaarlijk geworden voor den schuldenaar. — De verandering in den algemeenen toestand was volstrekt onvoorzienbaar, zoodat de *clausula rebus sic stantibus* noch uitdrukkelijk noch stilzwijgend in het contract werd opgenomen. Kan de overeenkomst dan gewijzigd worden door den rechter, ten einde het verbroken evenwicht tusschen de praestaties van de contractanten te herstellen? Wel kunnen enkele arresten en vonnissen worden aangehaald waarin deze vraag bevestigend wordt beantwoord. De rechtspraak heeft echter over het algemeen de *impraevisie* leer verworpen (38), buiten de gevallen waarin bijzondere wetteksten, zooals de wet van 11 October 1919, herziening van de overeenkomst uitdrukkelijk toelieten (39). Om het contract ongewijzigd in stand te houden roept zij het beginsel van de onschendbaarheid der overeenkomsten in. Of de theorie van de onvoorzienbaarheid wel past in het kader van ons Burgerlijk Recht, laat ik voorloopig in het midden. Maar met Prof. Kluyskens (40), betreur ik dat onze na-oorlogse jurisprudentie geen middel

vond « om de talrijke onrechtvaardigheden, die onder den mantel van het recht geschied zijn, te vermijden », zoodat de wetgever zijn toevlucht moest nemen tot uitzonderingsmaatregelen om schuldenaren van den ondergang te redden.

Het eerste deel van mijn praeadvies besluit ik als volgt :

In het *Burgerlijk Wetboek* zijn de teksten waarbij de rechtbank de macht wordt toegekend om een geldig gesloten overeenkomst te wijzigen, uiterst zeldzaam.

In *bijzondere wetten* integendeel wordt den rechter heel vaak de taak opgedragen de bepalingen van een contract naar billijkheid te herzien.

De *rechtspraak* is uiteraard conservatief. Van een algemeene bevoegdheid om overeenkomsten wegens veranderde toestanden, billijkheid of goede trouw te wijzigen, zooals in de *impraevisie*leer wordt voorgesteld, houden de Hoven en rechtbanken zeker niet. Maar de rechter legt zekere artikelen uit het *Burgerlijk Wetboek* zóó uit dat hij bepaalde contracten (vennootschap, lastgeving, enz.) soms anders regelt dan door partijen was overeengekomen.

II.

Men vraagt : Is het wenschelijk dat aan den rechter de macht zou worden toegekend om alle overeenkomsten te wijzigen, wegens veranderde toestanden, billijkheid of goede trouw ?

De tijd ontbreekt om methodisch te onderzoeken hoe de vraag werd opgelost in de verschillende buitenlandsche rechtstelsels. Het probleem werd trouwens grondig bestudeerd, van het standpunt uit van de vergelijkende rechtswetenschap, op de *Semaine Internationale de Droit*, gehouden in de Wereldtentoonstelling te Parijs in 1937 (41). Uit de verslagen die aldaar werden uitgebracht, blijkt zeer duidelijk dat herziening van het contract door den rechter algemeen toegelaten is in Engeland, Duitschland, Hongarije, Noorwegen, Polen, Zwitserland. In Frankrijk en Italië geldt nog steeds het principe van de overeenkomst-wet, alhoewel in de jongste wetgeving herhaaldelijk inbreuk wordt gemaakt op den regel *pacta sunt servanda*. De tendens van het hedendaagsche recht is dus naar beperking van de partij-autonomie en verscherping van het toezicht van de overheid op de overeenkomsten van particulieren.

De evolutie van onze eigen wetgeving, die ik

uitvoerig besprak in mijn praeadvies van 1936, is u voldoende bekend (42). Onlangs nog werd, zooals gezegd, een tijdelijke huishuurwet uitgevaardigd, waarbij de contractueele verplichtingen van zekere categoriën huurders tengevolge van de mobilisatie worden opgeheven. (Wet van 22 Maart 1940). Op 1 Februari j.l. legden de heeren Carton de Wiart, Mundeleer, De Schrijver, Geuens, Kluyskens en Bohy op het Bureau van de Kamer der Volksvertegenwoordigers een voorstel neer tot inlassching in het *Burgerlijk Wetboek* van een artikel 1106bis. De nieuwe tekst zou luiden : « Zijn de verplichtingen van een der contractanten buiten alle verhouding met het voordeel dat hij trekt uit het contract of met de uitkeering van de andere, zoodanig, dat volgens de omstandigheden het te vermoeden is dat zijn toestemming niet ten volle vrij is geweest, kan de rechter, op verzoek van de benadeelde partij, het contract vernietigen of de verplichtingen vermindere » (43). Deze bepaling heeft als doel — zoo luidt de titel van het wetsvoorstel — « meer billijkheid te verzekeren in de tenuitvoerlegging van de uit overeenkomst ontstane verbintenissen ».

Dit voorstel komt te gepaster ure. De tekst zou evenwel, naar mijn bescheiden meening, grondig moeten geamendeerd en elders in het *Burgerlijk Wetboek* ingelascht worden.

Met de ondertekenaars van het voorstel meen ik dat een algemeene formule, waarbij den rechter bevoegdheid wordt toegekend om gelijk welke overeenkomst te wijzigen, zeker te verkiezen is boven de verspreide teksten welke thans verschillende herzieningsprocedures voorzien voor huur, pacht, geldleening, enz. Terecht laat de memorie van toelichting opmerken dat iedereen de gebreken van de uitzonderings- en gelegenheidswetten kent en dat deze wetten, die ingegeven waren door de bekommernis om sommige onrechtmatigheden te verbeteren, er vaak nieuwe in de plaats stellen (44).

Ten andere vat ik de nieuwe bepaling op — alhoewel dit wellicht paradoxaal mag klinken — veeleer als een aanvullenden en verklarenden tekst, die wel past in het kader van ons verbintenissenrecht, dan als een gewaagde en revolutionaire nieuwigheid.

Ons *Burgerlijk Wetboek* werd uitgevaardigd in de eerste jaren van de XIXe eeuw, die heel en al in het teeken stonden van het liberale individualisme. Ook de classieke verbintenissen-

leer kreeg haar definitieven vorm bij de groote commentatoren uit deze periode, allen door-drongen van het vrijheidsideaal. Geen wonder dus dat in deze leer nadruk gelegd wordt op die bepalingen uit de Code waaruit principes worden afgeleid zooals de wilsautonomie, of de bindende kracht en de onherroepelijkheid van vrij gesloten overeenkomsten. Maar de tijd staat niet stil. Zooals ik hier reeds betoogde is er « een rythme die onophoudend de sociale gemeenschap van een stelsel van vrijheid naar een stelsel van gebondenheid of dwang stuwt, en ook omgekeerd » (45). Sedert het begin van deze eeuw, of ten minste sinds het uitbreken van den wereldoorlog leven wij in een tijdperk van bedwang en reglementatie, zoowel op juridisch-economisch als op andere gebieden.

Terecht vraagt men zich dan af of, in de vorige periode, bij de interpretatie van den titel van het Burgerlijk Wetboek over verbintenissen, de draagwijdte van zekere teksten niet werd overschat, terwijl geen genoegzame aandacht werd geschonken aan andere wetsbepalingen waarbij de soevereiniteit van den wil van partijen wordt beperkt.

Zoo is het m.i. gelegen met het principe van de overeenkomst-wet, afgeleid uit artikel 1134, 1e lid. Verliest men soms niet uit het oog dat overeenkomsten toch slechts verbintenissen doen ontstaan omdat de wet eraan rechtsgevolgen verbindt? Als dit evident is, dan moet de rechter, als voor hem uitvoering van een contract wordt gevorderd, zooniet een secundaire, dan toch een relatieve waarde toekennen aan de overeenkomst van partijen.

Aan de overeenkomst zijn *beperkte* rechtsgevolgen verbonden, niet alleen omdat het partijen verboden is van de nu reeds ontelbare bepalingen van openbare orde af te wijken, maar ook omdat de menschelijke wil van nature beperkt is. Wanneer twee partijen het eens worden, dan kan het alleen zijn over een bepaald, dus een beperkt object.

Dit is wel, zooals Prof. Kluyskens betoogt, het juiste standpunt dat in de quaestie van de *impraevisie* moet aangenomen worden. « De quaestie, schrijft hij, is niet zoozeer, te weten of partijen, door een onderstelde clausule *rebus sic stantibus*, zekere eventualiteiten hebben willen uitsluiten en aldus haar verbintenissen gebeurlijk hebben willen beperken. Het gaat er in werkelijkheid om te weten of de wil van de partijen niet noodzakelijk beperkt is wat be-

treft de raming van de toekomst, en of, ten gevolge van deze natuurlijke beperking, haar verbintenissen zich kunnen uitstrekken tot hetgeen van nature onbereikbaar is. Het onvoorzienbaar feit ligt buiten het bereik van het menschelijk inzicht, en valt derhalve buiten de sfeer van het contract » (46).

Onder de teksten waarvan, in de classieke verbintenissenleer, het belang werd onderschat, noem ik artikel 1134, 3e lid, krachtens hetwelk de overeenkomsten te goeder trouw moeten uitgevoerd worden. Het Burgerlijk Wetboek, aldus de commentatoren, geeft daarmee te kennen, dat er geen *contractus stricti juris* bestaan in ons recht, en dat alle contracten *bonae fidei* zijn, zoodat de rechter, niettegenstaande de bewoordingen van de overeenkomst, den echten wil van de partijen moet onderzoeken. Als aan de woorden « te goeder trouw » geen andere beteekenis moet worden gehecht dan : « volgens den echten wil van de partijen », dan is artikel 1134, 3e lid, een herhaling van artikel 1156 en van alle belang ontbloot. Maar goede trouw, zooals billijkheid (het woord is in artikel 1135) zijn ethische begrippen. Bedoelt de wetgever hier niet dat de wil van de contractanten geenszins soeverein is, en dat, op het gebied dat, wegens de natuurlijke beperking van den menschelijken wil, niet kon geregeld worden door partijen, de rechter uitspraak zal doen naar billijkheid? Ik laat hier opmerken dat de rechtspraak zich vaak beroept op de goede trouw om de strikte toepassing te weigeren van zekere vervalclausules in verzekeringspolissen en om het bedrag van een boetebeding te verminderen, wanneer de poenaliteit geenszins in verhouding is tot de waarde en het nut van de hoofdpraestatie (47).

Een verklarende tekst zou moeten ingelascht worden onderaan artikel 1134 (en niet onderaan artikel 1106). Maar boven de formule van den heer Carton de Wiart verkies ik deze voorgesteld door Ripert in *La Règle morale dans les obligations civiles* : « De rechter kan het contract vernietigen of de bepalingen er van herzien wanneer, wegens onvoorzienbare omstandigheden, de uitvoering van het contract een aanzienlijk verlies voor den schuldenaar en een onrechtmatige winst voor den schuldeischer als gevolg zou hebben. Deze bepaling is niet toepasselijk wanneer de partijen het contract hebben aangegaan met het inzicht om te speculeren » (48).

Gaarne geef ik toe dat ernstige bezwaren kunnen ingebracht worden tegen het toekennen aan den rechter van een algemeene bevoegdheid om de overeenkomsten te herzien wegens veranderde toestanden, billijkheid of goede trouw.

Men vreest willekeur van den rechter en te groote verscheidenheid in de rechtspraak, te meer daar beoordeeling van de onvoorzienbaarheid van zekere omstandigheden, van het verlies geleden door den schuldenaar, enz., buiten elk toezicht van het Verbrekingshof zal geschieden. Deze gevaren zal men, althans gedeeltelijk, kunnen vermijden, indien men van den rechter een zorgvuldige motiveering van zijn uitspraak eischt.

Men oppert dan nog dat het contract noodzakelijk van alle waarde ontbloot is indien het onder gewijzigde voorwaarden kan worden uitgevoerd. Dit schijnt ons zeker overdreven. Niet alleen zal de rechter van zijne macht slechts gebruik maken met groote voorzichtigheid, maar hij zal, naar onze opvatting, beslissen volgens objectieve ethische criteria: billijkheid en goede trouw.

Laten wij verhoplen dat het Parlement het hier behandelde vraagstuk zal oplossen met een formule die beantwoorden zal aan het ideaal van den jurist: rechtvaardigheid met rechtszekerheid gepaard!

(1) Vergel.: Ned. B. W. art. 1374, al. 1 en 2.

(2) Zie mijn præadvies *De vrijheid van den handel en het economisch recht*, XIXe Rechtskundig Congres, Gent 1936, R. W. 1935-1936, kol. 1319-1338.

(3) VAN BRAKEL, *Leerboek van het Nederlandsche verbintenissenrecht*, § 376.

(4) Ontbinding wegens wanprestatie wordt nog speciaal voorzien voor bepaalde overeenkomsten, zooals verkoop (bij niet-betaling van den koopprijs, art. 1654), schenking (wegens niet-ervulling van de voorwaarden, art. 953), enz...

(5) DE PAGE, *Traité de Droit Civil Belge* (de druk), II, n° 875 en vlg.

(6) RIPERT, *La règle morale dans les obligations civiles*, 128 en volg.

(8) Verbr., 25 Januari 1912, P. 1912, I, 96. Ook in de Nederlandsche rechtspraak betr. overmacht wordt deze zgn. «inspanningstheorie» toegepast. Zie een kritische uiteenzetting van deze rechtspraak in VAN BRAKEL, o.c. § 97.

(9) Wij citeeren art. 1244 zooals deze bepaling voorkwam in de Code. Zie verder de wijzigingen welke aan art. 1244 werden toegebracht.

(10) Art. 7 W. 14 September 1911, houdende goedkeuring van het Brusselsch verdrag van 23 September 1910. Wellicht kan deze tekst ook uitgelegd worden als een toepassing van het angelsaksisch begrip *undue influence*: de overeenkomst kon niet *geldig* gesloten worden, terwille van uitzonderlijke omstandigheden.

(11) W. 4 Augustus 1914; K. B. 18 Augustus 1914.

(12) Deze wet (Art. 3, gew. W. 24 Juli 1924) voorziet tevens een tijdelijke verhooging van de weggelden bepaald in het lastenkohier in het voordeel van vergunninghouders van openbare diensten, wat betreft sommige contracten vóór of tijdens den oorlog gesloten. Vergel. in Frankrijk de Wet van 21 Januari 1918 (Wet Failliot).

(13) Kol. 1326-1328.

(14) idid..

(15) *Staatsblad*, 23 Maart 1940.

(16) N° 74, 28 Januari 1935; N° 105, 27 Februari 1935; N° 106, 26 Februari 1935, en N° 149, 18 Maart 1935.

(17) Zie hierover mijn hooger aangehaald præadvies, kol. 1327-1329.

(18) Zulks is n.l. het geval met de hypotheaire leening (Besluitwetten n° 225 tot en met 227 van 7 Januari 1936).

(19) Men raadplege hierover D. DECLEIRE, Enkele beschouwingen in verband met het wetsontwerp betreffende het uitstel en de schorsing van tenuitvoerlegging en houdende wijziging van de wet van 15 Augustus 1854 op de gerechtelijke uitwinning, *Tijdschrift voor Notarissen*, 1937, 193-200.

(20) Verbr., 24 Januari 1924, P. 1924, I, 159.

(21) DE PAGE, o. c. II, p. 436.

(22) Verbr., 2 Juni 1932, P. 1932, I, 182; Verbr., 3 April 1933, P. 1933, I, 197.

(23) Luik, 28 April 1920, P. 1920, I, 153.

(24) DE PAGE, o. c. II, p. 435.

(25) Art. 91 Sam. Mar. W. (Art. I, A, § III, 8°, W. 28 November 1928).

(26) Artt. 4 en 17, W. 25 Aug. 1891 op het vervoercontract.

(27) Verbr., 25 November 1911, P. 1911, I, 556.

(28) Verbr. Fr., 14 Juni 1882, D. 1884, I, 222; PLANIOL, *Traité Élémentaire Dr. Civil*, II, n° 1971.

(29) KLUYSKENS, IV (*De Contracten*), n° 388.

(30) FREDERICQ, *Begins. Handelsrecht*, II, n° 481.

(31) Verbr., 28 November 1889, P. 1890, I, 27.

(32) DE PAGE, o. c. II, p. 437.

(33) KLUYSKENS, o. c. n° 528, *in fine*, en aangehaalde rechtspraak.

(34) Litteratuur over *imprævisie* vindt men in het præadvies van Mr VAN HILLE, R. W. 1939-1940, kol. 1067-1068.

(35) *ibid.*, kol. 1053-1070.

(36) VOIRIN, *De l'imprévision dans les rapports de droit privé* (1922); P. DE SCHRIJVER, *Misbruik van recht en imprævisie*, R. W., 1934-1935, kol. 828.

(37) idid.

(38) Verbr. 16 Mei 1921, P. 1921, I, 380.

(39) Verbr., 30 October 1924, P. 1924, I, 565.

(40) KLUYSKENS, I (*Verbintenissen*), 3° druk, n° 232.

(41) *La révision des contrats par le juge*, 220 bl., Parijs, 1938.

(42) Mijn præadvies 1936, op kol. 1326-1328.

(43) Kamer der Volksvert., Zitt. 1939-1940, n° 106.

(44) blz. 1.

(45) Mijn præadvies 1936, kol. 1332. Zie ook Hubert VAN HOUTTE, Van vrijheid naar bedwang? Synchronismen uit het verleden en uit het heden, *Meded. van de afd. Letteren van de Kon. Belg. Academie*, 1939, 77-94.

(46) KLUYSKENS, I (*Verbintenissen*), 3° druk, n° 232.

(47) *ibid.* n° 61 en 159. Contra (wat het boetebeding betreft), de Nederlandsche rechtspraak. Zie VAN BRAKEL, o. c. § 78.

(48) p. 150.

VLAAMSCHE JURISTEN ABONNEERT U OP
" HET RECHTSKUNDIG WEEKBLAD " !!

RECHTSPRAAK

172

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

1e Kamer. — 11 October 1939.

Voorzitter: M. De Vos.

Raadsheeren: MM. Van Laethem en Simon.

Op. Min.: M. Collard, adv.-gen.

Pleiters: Mrs Percy en Roelens.

ONGEVAL. — WERKONBEKWAAMHEID OPGELOOPEN DOOR FOUT VAN EEN DERDE. — ART. 1384. — LOONEN UITBETAALD DOOR WERKGEVER TIJDENS ONBEKWAAMHEID. — VORDERING TOT TERUGBETALING OP GROND DER ACTIO DE IN REM VERSO. — ONTVANKELIJKHEID EN GEGRONDHEID.

Een werkgever die aan zijn aangestelde de loonen uitbetaalt gedurende de periode van werkonbekwaamheid opgelopen door een ongeval dat werd veroorzaakt door de fout van een derde, is gerechtigd het bedrag dezer loonen van den verantwoordelijken dader te vorderen op grond der actio de in rem verso; in dit geval is er inderdaad verarming en verrijking zonder eenige tegenprestatie.

Selderslagh t/ Brouwerij De Koninck.

Aangezien op 8 December 1936 bij in gewijsde gegaan vonnis der correctionele rechtbank van Antwerpen appellant veroordeeld werd tot een geldboete van 26 fr. wegens onvrijwillige slagen en verwondingen aan V. B. bij gebrek aan vooruitzicht of voorzorg toegebracht; dat recht doende op V.B.'s burgerlijke vordering gezegde rechtbank, aan deze vergoedingen heeft toegekend onder meer voor kosten van medische behandeling, zedelijke schade doch hem tot het onderdeel van zijn eisch heeft ontzegd dat strekte tot betaling van fr. 45.000 wegens drie maanden onbekwaamheid tot persoonlijke arbeid, als reden daartoe aangevend dat gedurende zijn arbeidsonbekwaamheid V. B. als beheerder van de naamloze vennootschap Brouwerij Charles De Koninck dezelfde voordeelen genoten heeft als tevoren;

Aangezien de bij het Hof aanhangig gemaakte vordering het betalen beoogt der som van fr. 37.500 zijnde het bedrag der loongelden, die voormelde vennootschap aan V. B. heeft uitgekeerd gedurende dezes arbeidsonbekwaamheid;

Aangezien naar de bewoordingen der inleidende dagvaarding bewuste eisch gesteund is én op de beschikkingen van art. 1382 en 1883 van het Burgerlijk Wetboek én op het principie dat niemand zich zonder oorzaak mag verrijken ten nadeele van een ander;

Aangezien tusschen partijen als onbetwistbaar vaststaat dat :

1° gedurende twee maanden en half geïntimeerde beroofd werd van de diensten die de tegenprestatie moesten uitmaken der aan V. B. betaalde wedden;

2° dat appellant door voormelde uitkeering werd verrijkt, vermits zooals reeds is gezegd op grond

van evenbedoelde betaling en op dien grond alleen, de correctionele rechtbank van Antwerpen aan V. B. zijn eisch heeft ontzegd voor zoover deze het betalen nastreefde van fr. 45.000 als vergoeding van de arbeidsonbekwaamheid die het gevolg is geweest van het door appellant gepleegd wanbedrijf;

Dat immers de verrijking van een verlies kan neerkomen en in het behandeld geval neerkomt op eene verrijking;

3° Dat de verplaatsing van rijkdommen waarover het gaat i. c. de verarming van geïntimeerde en appellant's verrijking beschouwd met betrekking tot elkander, op geenerlei tegenprestatie is gegrond en alle rechtvaardiging mist, daar, in de eerste plaats appellant zelf in de conclusiën die hij vóór het Hof nam, bekent dat geïntimeerde noch door de wet noch door eenige overeenkomst tot de betaling van V. B.'s wedden gedurende diens arbeidsonbekwaamheid verbonden was;

Dat, in de tweede plaats uit geen enkel vaststaand feit volgt en trouwens niet wordt aangewend dat het bedrag der wedde van den algemeenen beheerder van geïntimeerde werd vastgesteld met inachtneming van alle mogelijke gebeurlijkheden onder meer van de ongevallen die V. B. zouden kunnen overkomen;

Dat, derhalve de uitkeering der gewone loongelden gedurende V. B.'s arbeidsonbekwaamheid niet kan beschouwd worden als de prestatie tot dewelke geïntimeerde gehouden was in ruil der diensten, die V. B. haar bewees;

Aangezien in de derde plaats, dat appellant niet aantoonde noch aanbiedt te bewijzen dat de betaling waarvan gewag animo donandi is geschied en dat schenkingen niet worden vermoed;

Aangezien uit het voorgaande volgt dat ter zake al de voorwaarden voorhanden zijn, die vereischt worden voor de gegrondheid van de actio de in rem verso; verarming van den solvens; verrijking van den verweerder, verband van oorzaak tot gevolg tusschen voorbedoelde elementen gebrek van oorzaak der verplaatsing van rijkdommen die aan de vordering ten grondslag ligt;

Aangezien op gronden die het Hof overneemt de Rechtbank het bedrag van de verarming van geïntimeerde en van de verrijking van appellant op fr. 31.250 heeft vastgesteld;

Aangezien, de gegrondheid der vordering in zover zij gesteund is op het quasi contract de in rem verso het onderzoek der overige grieven, die appellant tegen het bestreden vonnis aanvoert totaal overbodig maakt;

Om deze beweegredenen,

Het Hof,

Gelet op art. 24 van de wet van 15 Juni 1935;

Verklaart appellant zonder grieven, dienvolgens doet zijn beroep te niet, bevestigt het vonnis waarvan beroep;

Verwijst appellant in de op het hoger beroep ontstane gerechtskosten.

173

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUGGE

1e Kamer. — 5 Juni 1939.

Voorzitter : M. J. Axters.

Rechters : MM. Kisters en Van den Bussche.

Pleiters : Mrs Van der Meersch en De Vestele.

UITVINDINGSOCTROOIEN. — VERVAL VAN HET HOOFDOCTROOI. — INVLOED OP DE AANVULLINGSOCTROOIEN.

Wanneer de titularis van een uitvindingsoctrooi de jaarlijksche taks en de boeten voorzien bij art. 3 en 22 van de wet van 24 Mei 1854 niet betaald heeft, treedt het verval van dit octrooi niet in na het verstrijken der zes maanden voorzien in art. 22, doch enkel van af de dag der bekendmaking van het verval in de «Verzameling der Uitvindingsoctrooiën».

De aanvullingsoctrooiën welke ondertusschen, sinds het stop zetten der betaling maar voor de publicatie verleend werden, kunnen niet als hoofdoctrooi aanzien worden maar ondergaan hetzelfde lot als het hoofdoctrooi van af de datum der bekendmaking van het verval.

Honnay t/ Van Overveld.

Gezien de dagvaarding voor deze rechtbank van 10 September 1938 geboekt op zegel van 3 frank; Gezien de andere gedingstukken en artikelen 2, 36 en 64 van de wet van 15 Juni 1935;

Gehoord partijen in hunne middelen en besluiten;

Overwegende dat de aanlegger, gebruik makende van artikel 6 van de wet van 24 Mei 1854, op rekwist van den voorzitter dezer rechtbank een bevelschrift bekam op 25 Oogst 1938 waarbij de heer ingenieur Brondel werd aangesteld als deskundige ten einde bij een vijftal personen in het rekwist vermeld opzoekingen te doen naar de voorwerpen dewelke vermoedelijk als namaakscelen van twee uitvindingsbrevetten op naam van de aanlegger onder de nummers 400.445 en 413.681 ingeschreven, kunnen aanzien worden en tot de beschrijvende inbeslagneming ervan over te gaan;

Overwegende dat de aangestelde deskundige zich bij de genaamde Georges Bedert te Uitkerke begeven heeft en in een verslag van 27 December 1938 de beschrijving heeft vastgelegd van een soort rijwiel op drie wielen geleverd door de firma Van Overtveld;

Overwegende dat de aanlegger de gezegde firma Van Overtveld heden gedagvaard heeft voor deze rechtbank om te hooren verklaren dat zij de bovengenoemde brevetten nagemaakt heeft, dientengevolge haar te hooren verbieden gebruik van deze brevetten te maken, haar te hooren veroordeelen tot de betaling van 20.000 frank als schadevergoeding en tot de overhandiging der bij exploit van 2 September 1938 bij Bedert inbeslaggenomen voorwerpen;

Overwegende dat de aanlegger zich beroept op een vonnis van deze rechtbank van 9 Maart 1938 waarbij de gedaagde ook betrokken was, hetwelk de brevetten van den aanlegger nietig verklaard heeft als uitvindingsbrevetten doch geldig als ver-

beteringsbrevetten van een Fransch brevet Mochet op 31 Oktober 1933 in België ingeschreven onder nummer 398.886;

Overwegende dat de aanlegger heden aan de rechtbank in zijne dagvaarding bekend maakt, dat het brevet Mochet op 9 Maart 1938 toen de rechtbank bovengemeld vonnis velde, reeds vervallen was, zonder dat de rechtbank toen ter tijde hiervan in kennis werd gesteld, noch door de aanlegger noch door de gedaagde Van Overtveldt; dat de aanlegger hieruit afleidt dat hij in strijd met de beschikkingen van het vonnis nu het recht heeft zijne brevetten uit te baten, zonder de machtiging van den houder van het hoofdbrevet noodig te hebben;

Overwegende dat de gedaagde betwist dat de aanlegger exclusief recht heeft op het begrip «liggende fiets» evenmin als Mochet dit uitsluitend recht kon hebben, daar reeds in 1895 een Duitsch «Liegrad» vervaardigd werd; dat hij daarenboven voorhoudt dat zijn fabrikaat geen namaking is van de brevetten van den aanlegger, maar een oorspronkelijk opgevatte wagen;

Overwegende dat echter op grond van de bekendmaking van aanlegger dat het hoofdbrevet vervallen is, en luidens artikel 26 van de wet van 24 Mei 1854 de rechtbank voorafgaandelijk te onderzoeken heeft, indien de brevetten van aanlegger nog gelden; dat op het oogenblik dat de processen-verbaal van nederlegging van de verzoeken om brevet van den aanlegger werden opgesteld, (wet van 24 Mei 1854, art. 18) hetzij voor het brevet N° 400.445 den 27 December 1933 om 9 uur, en voor het brevet 413.861 den 15 Februari 1936 om 11 uur 50 het brevet Mochet in België nog niet vervallen was al had de houder de jaarlijksche taks vervallen in de maand September 1934 (wet van Mei 1854, art. 3) en de dientengevolge verschuldigde boeten binnen de zes maand niet betaald (art. 22) daar immers dit verval in de «verzameling der uitvindingsoctrooiën» van 1935 slechts bekend werd gemaakt op 31 Maart 1936 zoodat het slechts van af deze dag is, dat het verval is ingetreden; (verb. 20 Juli 1871; Pas. 1871-1-294);

Overwegende dat de stelling van den aanlegger juist zou geweest zijn ware op het oogenblik dat de processen-verbaal zijner brevetten werden opgesteld, het hoofdbrevet reeds vervallen geweest, daar zijn brevet dan als uitvindingsbrevet had dienen erkend te worden; (Verbr. 26 Juni 1913; Pas. 1913-1-350; Gent, 4 Juli 1914, Pas. 1914-II-260); dat echter in dit geval de verbeteringsbrevetten van den aanlegger op 31 Maart 1936 met het hoofdbrevet Mochet luidens artikel 15 van de wet van 24 Mei 1854 een einde hebben genomen;

Overwegende dat het in deze omstandigheden overbodig is te onderzoeken indien in werkelijkheid de wagen van de firma Van Overtveld eene namaking is van aanlegger's brevetten;

Overwegende dat echter de gedaagde wegens roekeloos en tergend geding tegenvorderend eene schadevergoeding vraagt van 2000 frank; dat deze vordering echter niet gegrond is; dat de aanlegger te goeder trouw kan gemeend hebben dat door het verval van het brevet Mochet zijne brevetten gaaf

bleven en zonder tusschenkomst van Mochet konden uitgebaat worden; dat dientengevolge de tegenvordering dient afgewezen;

Om deze redenen :

De rechtbank alle andere besluiten verwerpende, verklaart de vordering niet gegrond; dientengevolge wijst ze af;

En rechtdoende op de tegenvordering;
Verklaart deze niet gegrond; wijst ze af;
Veroordeelt aanlegger tot de kosten.

174

BURGERLIJKE RECHTBANK TE VEURNE

14 Juli 1939.

Voorzitter : M. Viaene.
Rechters : MM. Verougstraete en Soenen.

VERVAL VAN HET RECHT EEN VOERTUIG TE STUREN. — MAATREGEL VAN OPENBARE VEILIGHEID. — VOORWAARDELIJKE STRAF. — GEEN SCHORSING VOOR HET VERVAL.

Het verval van het recht een voertuig te sturen, voorzien bij art. 2, par. 1 tot 5, van de wet van 1 Augustus 1924, heeft een dubbel karakter: dit van een straf, en dit van een maatregel van openbare veiligheid.

De vervallenverklaring mag dienvolgens zonder schorsing worden toegepast, niettegenstaande de overige straffen voorwaardelijk worden uitgesproken.

O. M. t/ De B.

Over het verval voorzien door art. 2 van de wet van 1 Augustus 1924 :

Aangezien de bestendige werkonbekwaamheid van een der slachtoffers van het ongeval, namelijk Pieter Coussaert, de 25 procent te boven gaat; dat bijgevolg, bij toepassing van artikel 2 der Wet van 1 Augustus 1924, verdachte ten definitieven titel vervallen mag verklaard worden van het recht een voertuig te sturen;

Aangezien de omstandigheden der zaak deze vervallenverklaring opdringen, en wel zonder schorsing; maar dat, eens vervallen van het recht een voertuig te sturen, verdachte zich vermoedelijk aan de feiten der betichting niet meer zal plichtig maken;

Dat er dus grond bestaat om de uitvoering der straf te schorsen, uitgenomen wat de vervallenverklaring betreft;

Aangezien weliswaar de schorsing indien zij toegestaan wordt, uitgestrekt moet worden tot al de straffen wegens eenzelfde misdrijf uitgesproken, en dat het verval voorzien door artikel 2 van de Wet van 1 Augustus 1924, ongetwijfeld een straf uitmaakt (Verbr. 25 Maart 1939, Pas. 1929, I, 145; 3 Februari 1930, Pas. 1930, I, 85; 7 Juli 1936, Pas. 1936, I, 143);

Maar aangezien uit den aard zelf van bedoelde sanctie spruit dat zij, tenminste in sommige gevallen, terzelfder tijd als een straf, ook een maatregel is van openbare veiligheid, bestemd om de gevaren van het verkeer, door het verwijderen van ongewenschte voertuiggeleiders; te verminderen;

Aangezien in de voorbereidende werkzaamheden der wet, de bedoelde bepaling met nadruk werd voorgesteld als hebbende heelemaal denzelfden uitslag als het invoeren van een rijverlof, namelijk het weren der onbekwame en onvoorzichtige geleiders;

Dat deze uitslag klaarblijkelijk de openbare veiligheid aanbelangt, en volkomen gemist wordt in geval de schorsing op de vervallenverklaring wordt toegepast;

Aangezien het niet zonder belang is aan te stippen dat het verval ten definitieven titel kan worden uitgesproken, en dat een levenslange berooving van rechten, ten titel van correctioneel straf, als een uitzondering voorkomt, uitzondering welke best door het gemengd karakter van bedoeld verval kan verklaard worden;

Aangezien de schorsing niet toepasselijk is op sancties die terzelfder tijd het karakter hebben én van een straf én van een maatregel van openbare veiligheid; dat zulks de rechtspraak is wat betreft zekere gevallen van verbeurdverklaring (Zie: Schuind, T. I, blad 71 en 72); dat, wat de bedoelde vervallenverklaring aangaat, het aan de rechtbanken toekomt, volgens de omstandigheden van ieder geval, te oordeelen of het verval uitsluitelijk als straf wordt beoogd, ofwel tevens de openbare veiligheid aanbelangt, in welk geval de vervallenverklaring niet aan de schorsing mag onderworpen worden;

Aangezien in de huidige zaak de openbare veiligheid ongetwijfeld bij de vervallenverklaring betrokken is; dat verdachte, die slechts op 41-jarigen ouderdom begonnen is een auto te sturen, en overigens, als landbouwster, van het sturen weinig praktijk heeft, bij het ongeval een volkomen gemis aan koelbloedigheid aan den dag heeft gelegd, en getoond heeft dat zij als autogeleidster een bestendig gevaar was voor de weggebruikers;

Om deze Redenen :

De Rechtbank;

Verklaart verdachte ten definitieven titel vervallen van het recht een voertuig te sturen;

Gelet op artikel 9 der Wet van 31 Mei 1888;

Zegt dat de uitvoering der hierboven uitgesproken straffen, ter uitzondering van de vervallenverklaring, geschorst zal worden gedurende een termijn van drie jaar;

Het overige zonder belang.

Vlaamsche Juristen

Abonneert U op het

**RECHTSKUNDIG
WEEKBLAD !!!**

175

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ANTWERPEN

8e Kamer. — 12 Juli 1939.

Voorzitter : M. J. Grote.

Referendaris : M. G. Beckers.

Pleiters: Mrs Deckers, Mattheessens en L. Gyselynck.

WISSEL. — RECHTSVERBAND. — RUITERIJ EN
FICTIEVEN OMLOOP. — VERRIJKING ZONDER
OORZAAK. — VOORWAARDEN VAN BESTAAN.

Bij gebrek aan rechtsverband kan niet gedagvaard worden op grond van het wisselcontract dengene die er geene partij in is.

Opdat er verrijking weze zonder oorzaak, wordt er vereischt dat er eene verrijking en eene verarming weze. De eerste veronderstelt dat een waarde in het patrimonium van een anderen persoon gekomen is door het feit van een persoon. Er kan geen verrijking zonder oorzaak bestaan, indien de waarde toegekomen aan een persoon door het feit van een anderen hem moest toebehooren ten gevolge van een overeenkomst gesloten met een ander.

Kan zich niet beklagen nopens misbruik in blanco ten zijne nadeele gepleegd, diegene die bekend zich plichtig te hebben gemaakt aan ruitery en fictieve omloop van wissels.

Van Blereck t/ Mr. Gyselynck q.q..

Aangezien de eisch strekt tot de opname van aanlegger in het gewone passief van verweerster ten beloope van 126.730 fr. of ten minste ten beloope van 101.729,08 frank;

dat aanlegger bijgevolg recht zal hebben pro rata zijner schuldvordering in de reeds uitgekeerde en uit te keeren dividenden op het nog niet uitgekeerd passief, de dividenden aan deze schuldvordering aanhangig vooraf te nemen;

Aangezien de eisch onontvankelijk is en ongegrond;

I. Rechtsverband :

Aangezien inderdaad er geen rechtsverband bestaat tusschen partijen;

Aangezien nergens op den wissel de gefailleerde Antwerpsche Handelsbank te vinden is en op dezen wissel zij niet voorkomt noch als trekker, noch als betrokkene, noch als derde draagster, noch als rugteekenaar;

Aangezien bijgevolg, zoo aanlegger het bedrag van dezen wissel betaald heeft aan zekere personen, die zonder oorzaak hun vermogen zouden verrijkt hebben, het enkel kan zijn ten gunste van de personen waarvan het handteeken voorkomt op den wissel en niet van de gefailleerde vennootschap Antwerpsche Handelsbank;

Aangezien de Antwerpsche Handelsbank, die alleen in deze zaak betrokken is bij vertegenwoordiging van haren curator, geene partij is in het wisselcontract en dus ook niet kan gedagvaard worden door aanlegger;

Aangezien, anderzijds, de gefailleerde Antwerpsche Handelsrechtbank geen profijt getrokken heeft uit dezen wissel, gezien het bewezen is geworden

door het deskundig onderzoek en het arrest van het Beroepshof van Brussel, 3e kamer, 2 October 1935;

dat de Antwerpsche Handelsbank twee andere wissels verdisconteerd heeft ten de tegenwaarde ervan ontvangen heeft en de wissel weskwestie slechts in waarborg geegven is geworden aan de Bank Cohen, alsmede met andere waarden ter garandeering van menigvuldige wissels verdisconteerd door de gefailleerde bank Kohn & Co ;

Aangezien bijgevolg er geen rechtsverband bestaat tusschen partijen;

II. Vermogensvermeerdering zonder oorzaak :

Aangezien er eveneens geene vermogensvermeerdering zonder oorzaak kan bestaan in hoofde van de massa van het faillissement der Antwerpsche Handelsbank;

Aangezien inderdaad aanlegger in gebreke blijft te bewijzen dat de veroordeeling die tegen hem en ten voordeele van de Bank Kohn uitgesproken is geworden, een rechtstreeks waardevermogen van het faillissement ten gevolge gehad heeft;

Aangezien inderdaad niet betwist wordt, dat de Bank Kohn opgenomen is geworden in het passief der failliet Antwerpsche Handelsbank door een vonnis dat kracht van gewijsde heeft bekomen, zonder dat er rekening gehouden is geworden van den kwestieuzen wissel;

Aangezien bijgevolg de betaling van den wissel door aanlegger gedaan aan de Bank Kohn geene verrijking heeft voor gevolg gehad voor de gefailleerde massa;

Aangezien anderzijds de waarde van dezen wissel niet gestort is geworden aan de Antwerpsche Handelsbank, gezien het bewezen is geworden dat de kwestieuze wissel niet verdisconteerd is geworden bij de Bank Kohn;

Dat hij slechts in waarborg gegeven is geworden me tandere waarden ter garandeering van menigvuldige wissels door de Antwerpsche Handelsbank verdisconteerd bij Kohn & Co en dat het twee andere wissels zijn die verdisconteerd geworden zijn bij de Bank Kohn;

Aangezien het dus ten onrechte is dat aanlegger beweert dat de Antwerpsche Handelsbank voordeelen van het kwestieuze wisselcontract-genoten en benuttigd heeft en namelijk door genot van grooter en benuttigd krediet zich verrijkt heeft zonder oorzaak;

Aangezien inderdaad de kwestieuze wissel, niet zijnde verdisconteerd geworden bij Kohn, doch slechts in waarborg zijnde gegeven het krediet van de Antwerpsche Handelsbank niet verhoogd is geworden, ten beloope van het bedrag van den kwestieuzen wissel en dus ook niet van een grooter krediet bij Kohn genoten of benuttigd;

Aangezien de betaling van dezen wissel door aanlegger aan Kohn de massa van het faillissement dus niet heeft kunnen verrijken zonder oorzaak;

Aangezien ten slotte opdat er verrijking zonder oorzaak weze, het noodig is dat er eene verrijking en eene verarming weze;

de verrijking veronderstelt dat een waarde in het

patrimonium van een anderen persoon gekomen is door het feit van en persoon;

dat er ook geene verrijking zonder oorzaak kan bestaan, indien de waarde toegekomen aan een persoon door het feit van een ander hem moest toebehooren ten gevolge van een overeenkomst gesloten met een ander;

Aangezien dit het geval is in casu;

dat inderdaad, zelfs indien de Antwerpsche Handelsbank in hare verhandelingen met de Bank Kohn profijt zou getrokken hebben uit den kwestieuzen wissel «quod non» dan nog is de actio de in rem verso» door aanlegger ingespannen onontvankelijk, omdat de waarde toegekomen aan de Antwerpsche Handelsbank door het feit van aanlegger haar toebehoort door de overeenkomst gesloten door den derde, de Bank Kohn;

Aangezien er dus geene verrijking zonder oorzaak van de massa in onderhavig geval voorhanden is;

III. Aansprakelijkheid :

Aangezien aanlegger ten onderechte zijne vordering eveneens steunt op art. 1384 van het Burgerlijk Wetboek en de Antwerpsche Handelsbank aansprakelijk maakt voor de schade door hem geleden door het misbruik in wit gepleegd ten zijnen nadeele door haren afgevaardigde-beheerder Van Rijswijck en haren bestuurder Van Hee;

Aangezien dit standpunt van aanlegger vreemd voorkomt;

Aangezien inderdaad het bewezen is geworden dat meerdere wissels in blanco geaccepteerd zijn geworden door aanlegger en verdisconteerd zijn geworden of in waarborg zijn gegeven geworden aan de Bank Kohn door de Antwerpsche Handelsbank;

dat aanlegger bekend dat hij zich plichtig gemaakt heeft aan ruitertij en fictieven omloop van wissels;

dat men bijgevolg tot het besluit moet komen dat aanlegger zeer goed wist aan wat hij zich blootstelde en men zich terecht mag afvragen of aanlegger niet de medeplichtige geweest is van de heeren Van Rijswijck en Van Hee en van gansch het bestuur of den raad der Antwerpsche Handelsbank;

Aangezien ten andere de afgevaardigde-beheerder Van Rijswijck in die hoedanigheid geen aangestelde of bediende is van de Antwerpsche Handelsbank en deze bijgevolg niet kan aansprakelijk gemaakt worden op basis van art. 1384 B. W.;

dat verder niet bewezen of ingezien wordt, welke fout de bestuurder Van Hee zou begaan hebben, welke aanleiding gegeven heeft tot een schade waarvoor de failliet verantwoordelijk zou zijn of kunnen gesteld worden;

Aangezien het alleen aanlegger is die eene fout begaan heeft, waaruit schade voortgesproten is voor hem, vermits het vast staat dat hij den kwestieuzen wissel van zijn accept. in blanco voorzien heeft en hij veroordeeld is geworden den wissel te betalen uit reden van dit accept;

Om deze redenen :

De Rechtbank, alle andere en verdere besluiten verwerpende;

Verklaart den eisch onontvankelijk en ongegrond;

Wijst aanlegger ervan af en veroordeelt hem tot de kosten des gedings, tot heden op 158 frank bepaald.

176

WERKRECHTERSRAAD VAN BEROEP VAN ANTWERPEN EN LIMBURG (Kamer voor bedienden)

26 Februari 1940.

Voorzitter : M. H. Van Oekel.

Pleiters : Mrs Struyf en Houben.

DIENSTKONTRAKT. — WET VAN 1922, ART. 12. — VOORWAARDEN.

Opdat een bediende, vallende onder toepassing der wet van 1922, recht zou hebben op een opzeg van 6 maanden, is het niet noodig dat de firma, waar hij gewerkt heeft, juridisch dezelfde persoon blijve of denzelfden vorm van bestaan zou behouden hebben : het volstaat dat hij ononderbroken aan dezelfde taak is gehecht gebleven.

De Cock t/ Remes frères

Aangezien de éénige vraag, die tusschen partijen betwist wordt, erin bestaat te weten of de beroepene De Cock gedurende minstens 10 jaar moet aanzien worden als in dienst geweest zijnde van denzelfden patroon, naar den zin der wet van 1922 op het dienstkontraat; (artikel 12);

Aangezien uit de tegensprekelijk door partijen ter zitting verstrekte uitleggingen blijkt dat, zoo de juridische persoon en de juridische vorm der firma, in wier dienst de beroepene De Cock heeft gestaan, niet steeds denzelfden zijn gebleven gedurende de 10 jaar van zijn dienstverstrekking, het echter niet ernstig betwist wordt, noch kan betwist worden, dat beroepene De Cock gedurende meer dan 10 jaar is in dienst gebleven van hetzelfde huis, dezelfde firma, dezelfde zaak, werkend met hetzelfde personeel en onder dezelfde leiding, het alles zonder eenige onderbreking;

Aangezien inderdaad vaststaat dat beroepene De Cock in 1921 in dienst trad van de Vennootschap onder den gemeenschappelijke naam «Anciens Etablissements Remes frères» dewelke ontbonden werd in 1935; dat hij eveneens in dienst bleef van den opvolger dezer Vennootschap, die handel dreef onder de benaming : «Anciens Etablissements Remes frères Success. Jules Remes», dat laatstgenoemde, de heer Jules Remes op 23 Maart 1938 zijn zaak omzette in een Naamlooze Vennootschap onder de benaming : «Anciens Etablissements S. A. Remes frères», beroepene in zijn dienst behoudend;

Aangezien in die omstandigheden de beroepene De Cock moet aanzien worden als gedurende 10 jaar in dienst geweest zijnde van denzelfden werkgever naar den zin der wet en overeenkomstig de door den Raad van Beroep hieromtrent gehuldigde rechtspraak ; (Cfr. : arresten van den Werkrech-

tersraad van Beroep van Antwerpen, van 25 Febr. 1935, Van Riel en Van Den Bergh t/ Hellemans; 19 Maart 1934, De Meulenaere t/ De Nil; en bijzonder 3 Juli 1933, Meuwissen t/ Nicolopoulo Basil met voetnota in Rechtskundig Weekblad, 17 Sept. 1933, R. W. kol. 794 à 796; Beroep Brussel, 23 Juni 1925, Pas. 125, III, blz. 169; W. R. Brussel, 4 Sept. 1929, Jurisprud. Louage d'ouvr. 1934, blz. W. R. Charle-roi, 6 Sept. 1929, id. 1930, blz. 146);

Aangezien de beroepster in haar besluiten tot bestrijding van het vonnis a quo verwijst naar en zich beroep op een arrest van het Vrebrekingshof van 20 Juni 1934 (Pas. 1934, I, 330) waarin wordt verklaard dat het afstaan en overdragen door door een werkgever van zijn zaken aan een Naamloze Vennootschap, een einde stelt aan de dienstkontrakten, die met zijn werklieden bestonden;

Maar aangezien uit het onderzoek van de beweegredenen en bestanddeelen van dit arrest van Verbreking blijkt dat aldus is gevonnist geworden uitsluitend en alleen met het oog op de toepassing van de wet van 14 Juli 1930 op de verzekering tegen ouderdom en vroegtijdigen dood der werklieden, meer bepaaldelijk met het oog op het delikt dat als bekrachtiging der naleving dezer wet is ingesteld geworden;

Dat deze beschouwingen en de daarop gesteunde beslissing niets afdoen van en tegenstrijdig zijn met de hierboven herinnerde door de Werkrechtersraden en speciaal door den Werkrechtersraad van Beroep van Antwerpen gevolgde rechtspraak, waarbij wordt verklaard dat, « met het oog op en in toepassing van artikel 12 der wet van 1922 op het Bediendenkontrakt », bedienden, werkende in de omstandigheden van den beroepene, zooals hierboven herinnerd, moeten aanzien worden als « gedurende meer dan 10 jaar in dienst gebleven zijnde van denzelfden patroon »;

Aangezien beroepster verder aanvoert dat er onderbreking zou bestaan hebben in het dienstkontrakt van beroepene doordat op 29 December 1933 het toen loopende dienstkontrakt is opgezegd geworden tegen 1 Juli 1934;

Maar aangezien beroepster zelf erkent dat na 1 Juli 1934 beroepene zonder eenige onderbreking in dienst is gebleven en behouden werd door de firma, zij het dan ook tegen eenigszins gewijzigde voorwaarden;

Dat deze omstandigheid dus evenmin van aard is om de beweegredenen tegen te spreken, die tot grondslag dienden en zijn gelegd geworden aan de hierboven herinnerde arresten en rechtspraak dienaangaande en onder andere geen afbreuk doet aan den enkel door de wet beoogden «blijk van trouwheid van dezen bediende»;

Aangezien het vonnis a quo dienovereenkomstig heeft gevonnist en dus dient bekrachtigd te worden;

Om deze redenen :

Bekrachtigen en veroordeelen beroepster in de kosten.

177

VREDEGERECHT TE OUDENAARDE

25 Juli 1938.

Vrederechter : Mr Paul Minne.

Pl. : Mrs Colpaert en Dobbelaere.

BURGERLIJK RECHT. — ERFDIENSTBAARHEDEN. — GEMEENE MUUR. — ART. 663 B. W. — AARD DER AFSLUITING.

Art. 663 B. W. werd uitgevaardigd met het oog op de rust en de zekerheid der inwoners van de erven in steden en voorgeborgten; de jongste rechtspraak neemt aan dat het voldoende is om te voldoen aan het voorschrift van gezegd art. dat de afsluiting genoeg sterk en duurzaam weze; een betonmuur beantwoordt derhalve aan de vereischten van art. 663 B. W.

Creteur t/ Cuyle.

Aangezien de vraag, ingeleid bij geboekt exploit van deurwaarder Liefoghe te Oudenaarde in dato 27 April 1938, strekt tot het hooren zeggen : 1° dat de verweerster zal gehouden zijn tusschen te komen voor de helft in het doen oprichten, naar de voorschriften van art. 663 van het Burgerlijk Wetboek van eene afsluitingsmuur hebbende eene hoogte van 2 met. 60 centim. vanaf den beganen grond; 2° dat bij gebreke vanwege de verweerster akkoord te komen met den eischer nopens de keus van een aan- nemer, wij zelf een aannemer zullen aanduiden; 3° verder tot het hooren verwijzen van de verweerster aan den eischer te betalen de helft der totale kosten van opbouw van gezegden muur, dewelke helft voor de verweerster zal moeten betaald worden op enkel vertoon der rekeningen en facturen; 4° dat de mandeelige haag welke geplant is tusschen de wederzijdsche eigendommen van partijen zal uitgerooid en weggeruimd worden ten laste van partijen ieder voor de helft en het gewas ervan zal toebehooren ook ieder voor de helft;

Aangezien de eischer eischt dat de muur waarvan spraak, opgericht worde in baksteen. Dat verweerster zich akkoord verklaard op het principie der ge- eischte afsluiting, doch besluit tot het hooren zeg- gen dat het voldoende zal zijn eenen muur op te richten bestaande uit betonplaten en staken;

Aangezien wij het met verweerster en met de jongste rechtspraak eens zijn dat een betonmuur be- antwoordt aan de vereischten van artikel 663 B. W.;

Aangezien gezegde wetsbepaling uitgevaardigd werd met het oog op de rust en de zekerheid der inwoners der erven in de steden en voorgeborgten; dat in deze omstandigheid het voldoende is dat eene afsluiting genoeg sterk en duurzaam weze om te beantwoorden aan het doel dat de wetgever zich heeft voorgehouden;

Aangezien het behoort het recht aan te passen aan de moderne techniek der bouwkunst; dat het niet betwistbaar is dat eene afsluiting in beton ten minste zoo sterk en zoo duurzaam is als een gemet- sten muur;

Aangezien wij het niet eens zijn met den eischer als hij beweert dat een betonmuur niet een echten muur maar alleenlijk een schutsel of palissade uit-

maakt; dat het inderdaad wel bekend is dat aanzienlijke gebouwen zooals stapelplaatsen, werkplaatsen, stallingen en zelfs huizen in betonplaten en staken vervaardigd worden.....

Het overige zonder belang (Zie echter nota hieronder).

NOTA. — In zake gedwongen afsluiting voorzien door art. 663 B. W. bepaalt de wettekst niet uit welke materialen die afsluiting zal bestaan. Men neemt in 't algemeen aan dat die afsluiting niet mag bestaan in een houten schutsel noch in eene haag; zij moet in steen opgericht worden. Maar moet zij in baksteen opgericht worden, of mag zij uit betonplaten bestaan?

Het aangehaald vonnis oordeelt, met de jongste rechtspraak, dat een betonmuur beantwoordt aan de vereischten van art. 663. Zie in dien zin: Henri Capitant: « Etude sur la mitoyenneté et les nouveaux matériaux de construction », Rec. Hebd. de jurispr. Dalloz, n° du 5-12-'29; Burg. Rechth. Brussel, zetelende in beroep, d.d. 15-5-30, J. J. P. 1930, bl. 150; Vrederecht Châtelet 16-10-'36, Res. et Jura Immobiliaria, Jan.-Febr. 1937, n° 1020, bl. 67; Vrederecht Bergen 15-3-33, J. J. P. bl. 292.

Contra: Vrederecht 1e Kanton Schaerbeek 6-3 en 3-7-'29, J. J. P. 1929 bl. 232 (maar werd hervormd door Burg. Rechth. Brussel hooger vermeld); Burg. Rechth. Charleroi, zetelende in beroep 14-10-'27, J. J. P. 1928, bl. 169 (die nochtans de afsluiting uit betonplaten niet in principe uitsluit); Burg. Rechth. Antwerpen, 1e Kamer-bis, zetelende in beroep 27-12-'37, Res. Jura et Imm. Maart-April 1938, n° 1232, bl. 141.

Er werd geen beroep ingesteld tegen het aangehaald vonnis. E. D.

178

VREDEGERECHT TE SINT TRUIDEN

6 September 1939.

Vrederechter: M. P. Collée.

Pleiters: Mrs Swennen en Vanrusselt.

LANDELIJK WETBOEK. — RECHT VAN STOPPELWEIDE. — OORSPRONKELIJKE TITEL. — VOORWAARDE TOT BESTAAN.

Een beraadslaging van een gemeenteraad meldend dat de gemeente sinds onheuglijken tijd het bezit en het gebruik heeft gehad van eene weiding zonder nochtans eene wettige oorkonde aan te halen, kan noch als oorspronkelijke titel noch als titel van erkenning gelden; zij kan dan ook het recht van afsluiting door art. 28 van het Landelijk Wetboek aan den eigenaar voorbehouden, niet te niet doen.

Het feit dat de aankoopakte van den eigenaar als bijzondere koopvoorwaarde vermeldt dat zekere der goederen belast zijn met een recht van stoppelweide (vaine pature) zonder de minste inlichting te geven nopens den oorspronkelijken titel van dit recht is zonder belang daar de verkoopters, door dit voorbehoud te maken, een dwaling omtrent het recht hebben begaan.

Gemeente Binderveld t/ Vanrusselt.

Aangezien de eisch strekt tot het wegnemen door veeweerder eener afsluiting door hem geplaatst rond eene weide;

Aangezien aanlegster in hare dagvaarding niet eens beschrijft van welke weide er sprake is;

Aangezien aanlegster beweert het vruchtgebruik genaamd vrijdom van hooiwas te hebben der beemden, gekend onder de benaming gemeente- of St-Jansbroeken, gelegen binnen de gemeente Binderveld, zulks na 15 Juli van ieder jaar;

Aangezien aanlegster in hare dagvaarding nog beweert dat verweerder geezde beemden in huur gehouden heeft van aanlegster 8 Oaren en er eene afsluiting heeft geplaatst op eene lengte van 105 meters;

Aangezien de toestand gansch anders is en enkel door de debatten opgeklaard werd;

Aangezien hij zich alzoo voordoet: dat de gemeente Binderveld vraagt verweerder te verplichten eene afsluiting door hem geplaatst rond eene weide hem toebehoorende ingevolge verkoopakte verleden voor Meester Snyers, notaris te St-Truiden, op 15 Mei 1930 en zijnde: a) een hooiland te Binderveld, Kelsbroek, wijk B, nummer 211-a, groot achttien aren veertig centiaren, b) een hooiland zelfde gemeente en plaats, wijk B, nummer 213a, groot zeventig aren zestig centiaren;

Aangezien het niet te betwisten is dat sedert onheugelijke tijden de inwoners van Binderveld een recht van stoppelweide (vaine pâture) op private eigendommen uitvoeren, maar dat de gemeente den oorspronkelijken titel van haar recht niet bijbrengt;

Overwegende dat de beraadslaging van den gemeenteraad van Binderveld in dato 29 October 1871 niet als oorspronkelijken titel (titre original) kan vervangen noch als titel van erkenning (titre recognitif) kan aanzien worden, daar deze beraadslaging meldt en beweert zonder eene wettige oorkonde aan te halen dat de gemeente Binderveld van onheugelijken tijd en jaren in het bezit en gebruik is van de weiding op de zoogenaamde gemeente- of St-Jansbroeken gelegen binnen deze gemeente;

Aangezien zulke beraadslaging het recht van den eigenaar door artikel 28 van het Landelijk Wetboek voorbehouden niet kan vernietigen;

Aangezien immers a priori ieder eigenaar het recht heeft zijn goed af te sluiten;

Le droit dont jouit tout propriétaire, zegt Orban (commentaire du Code Rural Belge), de clore ses héritages pourra s'exercer même par rapport aux prairies, dans les lieux où, sans titre et seulement en vertu d'un usage immémorial, elles sont ouvertes à tous les habitants soit immédiatement après la récolte de la première herbe, soit dans tout autre temps déterminé;

On peut donc s'affranchir, par une simple clôture, même de la servitude qui s'exerce sur la seconde herbe des prairies quand il n'existe pas de titre. Cette disposition (art. 28) reproduit à peu près textuellement l'art. 11, section IV, de l'ancien code rural. La rédaction seulement est améliorée. Mais la loi du 7 octobre 1886 ne change rien au fond. — Laurent. (Principes T. VII, N° 448) doceert: Si les habitants n'ont pas de titre, s'ils n'invoquent qu'un ancien usage le législateur permet au propriétaire de s'en affranchir et de se clore, pourquoi? Parce que cet usage n'est qu'en effet de la tolérance et la tolérance ne donne aucun droit; c'est un acte de bienveillance, de générosité, qui se renouvelle ou ne se renouvelle pas, selon que le propriétaire le veut. Dès qu'il veut clore, il en a le droit;

Aangezien wel is waar dat de aankoopakte van verweerder hierboven aangeduid, als bijzondere voorwaarde aanduidt: dat zekere dezer (verkochte)

goederen belast zijn met een recht van stoppelweide (vaine pâture) welke de koopers zullen moeten eerbiedigen;

Overwegende ten eerste dat deze akte niet zegt welke verkochte goederen zouden belast zijn met een recht van stoppelweide die de koopers zouden moeten eerbiedigen, ten tweede en vooral dat deze akte, zoomin als de beraadslaging van de gemeente, geen de minste inlichting nopens den oorspronkelijken titel van voornoemd recht van stoppelweide aanhaalt;

Aangezien aldus de verkoopers met dit voorbehoud in hunne verkoopakte te doen neerschrijven eene dwaling omtrent het recht begaan hebben, die niet in aanmerking moet komen;

Aangezien wij nog lezen in Manuel Encyclopédique des Juges de Paix, J. E. Allain, T. II : on ne peut considérer comme constituant des titres reconnitifs du droit de vaine pâture, les transactions et délibérations émanées soit du conseil municipal de la commune qui prétend à l'exercice du droit de vaine pâture, soit des personnes qui n'étaient pas les auteurs de celui contre qui le droit est invoqué;

Aangezien aldus de rechtsinlichters het eens zijn om te verklaren dat in soortgelijke gevallen de rechten van den eigenaar om zijn goed af te sluiten onverjaarbaar zijn;

Voor wat aangaat de rechtspraak :

Zie : Les XV Codes. Code Rural art. 24, Pand B. Vis Action Possessoire, n° 1024, Parcours en vaine pâture, n° 24, Cons. Cass. 25 juillet 1862. Pas. 1863, p. 7. Le droit pour les habitants d'une commune de pacager la seconde herbe, en commençant régulièrement ce pâturage tous les ans au 24 juin à midi, quand il n'est fondé que sur un usage local, constitue véritablement le droit de vaine pâture. Cass. 26 décembre 1851, p. 257. Pandectes Belges, Vol. 73. Verbo Parcours et vaine pâture, N° 25 Par titre, il faut entendre un acte instrumentaire prouvant l'établissement du droit. C'est ce qu'indique l'opposition de ce terme aux mots : possession et usage. On ne pourrait donc y assimiler un fait juridique engendrant un droit, par exemple la prescription. Clément et Lepinois Le Code Rural Belge, n° 255; Orban, n° 291. Const. Laurent, Principes du droit civil, T. VIII, n° 453.

N° 29. Le titre constitutif peut être gratuit ou a titre onéreux. La loi ne distingue pas. Voy. Pand B, V° Clôture (dans les sens de la fermeture). N° 158. Clément et Lepinois, id., n° 256 Comp. Charleroi, 15 juillet 1871, Pas. 1872, p. 133, Cl. et B., T. XXV, p. 355.

N° 30. Mais ne serait pas un titre constitutif celui qui se bornerait à reconnaître l'existence d'un usage immémorial, c. à d. un état de fait. Voy Pand B, ibid n° 158. Clément et Lepinois, ibid. Cons. Charleroi, 15 juillet 1872 cité au numéro précédent.

N° 31. La vaine pâture d'un héritage clos ne peut être prouvée que par un titre primordial ou émanant du propriétaire du fonds. Est inopérant un titre constatant une transmission de possession plus ou moins longue. Il n'y a pas lieu de distinguer entre la vaine pâture et la propriété de la seconde coupe

d'ehrde. Cic., Brux., 24 juillet 1858, B. J., p. 1175.

N° 32. Le titre doit émaner de ceux auxquels on l'oppose ou de ceux qu'ils représentent. Les transactions ou délibérations émanées de la commune qui prétend à l'exercice du droit ne pourraient être considérées comme des titres, car on ne peut se créer un titre à soi-même. Clément le Leponois, id., n° 257.

N° 52. Le droit de la seconde herbe d'un pré ne constitue qu'un droit de vaine pâture, lorsqu'il n'est pas fondé en titre et n'est appuyé que sur le texte de la coutume locale écrite et la possession immémoriale; et il importe peu que ce droit ait été exercé par l'adjudication à bail, de la seconde herbe. Il ne peut être tenu pour fondé en titre que s'il est produit un titre primordial, constitutif ou reconnaissant d'un droit réel de pâture. Brux., 25 novembre 1872, Pas. 1873, p. 142, B. J. 1873, p. 241.

N° 53. Le droit des habitants d'une commune à la seconde herbe des prairies, dite de la St-Jean, constitue un simple droit de vaine pâture. Si ce droit est fondé sur un titre, le propriétaire ne peut s'en affranchir que moyennant une juste et préalable indemnité, tandis que s'il existe en vertu d'un usage immémorial seulement, il le peut en clôturant son héritage. Mais encore ne faut il pas dans la première hypothèse que le titre dont on se prévaut soit purement reconnaissant d'un droit fondé sur l'usage immémorial. Il faut un titre conventionnel, établissant le droit en question prouvant qu'il a fait l'objet d'une convention formelle, onéreuse ou gratuite. Namur, 23 décembre 1891, Pand. Pér. 1892, n° 729.

N° 54. Le droit pour une commune d'enlever le 24 juin à midi dans un pré, les secondes herbes croissant à cette date ne constitue d'un droit précaire de vaine pâture dans le sens qu'attribue à ces mots l'article 11 de la loi du 28 septembre 1791, Titre IV. Gand, 22 juillet 1852, Pas. 1854, p. 15, B. J. 1853, p. 1341; Brux. 28 mai 1868, B. J., p. 801, Pas. 1872, p. 416; Cass., 25 juillet 1862, Pas. 1863, p. 7.

N° 55. La possession, même immémoriale du droit de la seconde herbe dans les près non clos ne constitue que la vaine pâture, quelque soit le mode de jouissance. Liège, 12 juin 1873, Pas. p. 340, B. J., p. 808; Liège, 25 février 1875, Pas. p. 335, B. J., p. 378.

N° 110. Extinction de la servitude par la clôture. Nous avons touché cette matière, Pand. B., V° Clôture (dans le sens de fermeture). N° 153 et suiv. mais comme, lors de la publication de ce traité, le code rural actuel n'avait pas encore été promulgué, et que, au surplus, depuis lors, il s'est formé un corps de doctrine et de jurisprudence, force est de reprendre la matière en passant plus légèrement sur les points examinés avec développements dans le traité prémentionné.

N° 111. L'article 28 du Code Rural dispose : le droit de parcours et le droit de vaine pâture ne pourront, même s'ils sont fondés sur un titre, empêcher les propriétaires de clôturer leurs héritages; aussi longtemps que ces héritages sont clos, ils ne pourront être assujettis à la vaine pâture ni

au parcours. Ce droit pourra s'exercer même par rapport aux prairies dans les lieux où, sans titre et seulement en vertu d'un usage immémorial, elles sont ouvertes à tous les habitants, soit immédiatement après la récolte de la première herbe soit dans tout autre temps déterminé. Dans ce cas, lorsqu'il y a titre, il y a une véritable convention et non plus un acte de générosité. Voy. Pand. B., Clôture (dans le cas de fermeture), n° 155 et suiv. Laur., T. VII, n° 448 et suiv.

N° 113. Le propriétaire dans les prairies étaient assujetties, au profit d'une commune à un droit de seconde herbes, a pu s'y soustraire en se clôturant au prescrit de l'article 6 de la loi du 28 septembre 1781, quelque longue qu'ait été la possession de la commune, et si elle n'établit pas son droit par titre. Il importe peu que la commune ait exercé son droit de vaine pâture ou par l'adjudication à bail des secondes herbes. Brux., 9 décembre 1829, Pas. p. 318; 25 janvier 1845, Pas. 1888, p. 60 B. J. 1848, p. 879, 1863, p. 801; Namur, 30 mai 1870, Pas. 1872, p. 808; Brux., 18 décembre 1822, Pas. p. 304; Brux., 1 avril 1840, Pas. 1841, p. 65; Liège, 1858, B. J., p. 1175; Anvers, 30 juin 1865, B. J., p. 791; Laur., T. VII, n° 450 et suiv. Voy. Pand. B., Clôture (dans le sens de fermeture) n° 164 et suiv.

N° 114. Quand la vaine pâture n'est consacrée que par une pratique immémoriale, elle ne peut être exercée que conformément aux règles et usages locaux et elle est au nombre des objets confiés à la vigilance de l'autorité communale. Lorsque les propriétaires de prairies grevées de temps immémorial du droit de vaine pâture, après la première coupe, au profit des habitants de la commune ont, pour s'affranchir de cette servitude, clôturé leurs héritages d'une manière conforme à la loi, avant la fauchaison, que l'autorité communale ait dressé la liste des usagers, ceux-ci doivent être condamnés du chef de contravention à l'article 12, Titre II de la loi du 28 septembre-6 octobre 1791, si, quoique ayant été informés en temps utile par la bourgmestre de l'existence de ces clôtures, ils ont, après la destruction de celles-ci, continué à laisser paître leurs bestiaux, peu importe qu'ils aient été acquittés du chef de destruction de clôtures. Dans ces cas, les usagers, à défaut par eux de produire un titre apparent d'où résulterait leur droit, ne sont pas fondés à demander leur renvoi à fine civiles sous prétexte qu'ils ont un droit de servitude de vaine pâture, et que, par suite, les propriétaires n'ont pas le droit de ce clore. J. B., St-Trond, 19 décembre 1873, Pas. 1873, p. 346.

N° 115. Pour que l'exercice du droit de vaine pâture puisse empêcher un propriétaire de se clore, il faut que ce droit soit fondé sur un titre. Ne constitue pas un titre dans le sens de l'article 7, Section IV de la loi du 6 octobre 1791, une charte n'ayant aucun caractère d'authenticité, qui, moyennant un cens à payer, concède à une commune un droit de pâturage, alors que le droit conféré n'est même conforme à sa possession et qu'elle n'a d'ailleurs jamais payé le cens stipulé dans l'octroi invoqué. Brux., 26 janvier 1876, Pas. p. 143, B. J.,

p. 246. Pour pouvoir être opposé à un tiers le droit de vaine pâture doit être fondé sur un titre. A défaut de ce titre régulier, le propriétaire peut faire cesser le droit de vaine pâture en usant de son droit de se clore. Civ. Brux., 25 janvier 1875, B. J., n° 265;

Om deze redenen :

Wij, Vrederechter, geven akte aan verweerder dat hij voor wat aangaat bevoegdheid en aanleg het geding schat op meer dan duizend frank, weder-sprakelijk en in eersten trap uitspraak doende, zeggen den eisch van aanlegster ongegrond en veroordeelen haar tot de kosten.

BIBLIOGRAPHIE

Mr L. VAN BAUWEL. — Handboek van het Burgerlijk Procesrecht. IV. N. V. Standaard-Boekhandel. — 1940.

De drie eerste deelen van het groot Handboek van Burgerlijk Procesrecht uitgewerkt door Prof. Van Bauwel hebben zulke belangrijke diensten bewezen aan onze studeerende jeugd en ook aan onze practici, dat iedereen er zich zal over verheugen dat thans een 4de deel van dit werk is verschenen, waarin de auteur de verschillende bijzondere rechtsplegingen behandelt.

Wat de algemeene opvatting betreft kan dit laatste deel als uiterst origineel gekenmerkt worden.

Prof. Van Bauwel volgt op den voet van het Burgerlijk Wetboek en ontleedt achtereenvolgens de verschillende procedures die verband houden met de stof van het burgerlijk recht. Wij vinden hier systematisch geordend een reeks rechtsplegingen waarvan de behandeling over het algemeen verspreid ligt in allerlei bijzondere werken of monografieën; zoo b.v. de procedure der afwezigheid, de nationaliteitskeuze en naturalisatie, de naamverandering, het verhaal tegen de be-raadslaging van den familierraad. Verder de procedure betreffende de ontzetting en de krankzinnigen, het verzet tegen het huwelijk, de bijdrage in de behoeften van het gezin, de machtiging der gehuwde vrouw, de verschillende echtscheidingsprocedures, de erkenning van natuurlijke kinderen, de vordering tot onderhoud ervan en de betwistingen van staat.

In het hoofdstuk over de verbintenissen en overeenkomsten worden o.a. behandeld: de afrekening, de boedelafstand en de wet van 12 Juni 1816 op de verkoop van onroerende goederen.

Verder worden onder de hoofding «bewijsrecht» verzameld de verschillende procedures betreffende de aflevering van akten, alsook de vordering tot vernietiging van verkoop bij benadeeling.

Een afzonderlijk hoofdstuk wordt gewijd aan de hypotheek: de hypotheek van de gehuwde vrouw, de verlaten, de zuivering, de prijsverhooging bij vrijwilligen verkoop.

De erfenissen geven aanleiding tot het onderzoek van menigvuldige rechtsplegingen: zegels, boedelbeschrijving, aanvaarding en verwerping, onbeheerde erfenis, inbezitting, enz.

Al deze procedures hebben innig contact met het burgerlijk recht en het is een uiterst gelukkige gedachte geweest deze zoozeer verspreide stof in één enkel werk samen te bundelen.

Prof. Van Bauwel gaat echter nog veel verder en hij betreedt allerlei domeinen die buiten het burgerlijk recht gelegen zijn.

Zoo wordt onder de hoofding «zakenrecht» heel de

proceduur van de onteigening ten openbaar nut uiteengezet, evenals deze betreffende de militaire opeischingen. Deze stof wordt gebruikelijk ingedeeld bij het administratief recht.

Ook talrijke hoofdstukken uit het handelsrecht worden in dit boek behandeld, zoo b.v. het handelspand, de warranten, de oneerlijke mededinging en zelfs gansch de stof van het faillissement, van het uitstel van betaling en van het concordaat wordt, in meer dan 100 bladzijden, uitvoerig uiteengezet.

Eindelijk wordt zelfs op het terrein van de sociale wetgeving de stof aangesneden van de arbeidsongevallen, de beroepsziekten en de mijnwerkerspensioenen.

De methode door Prof. Van Bauwel gebruikt bij dit alles is dezelfde als degene die op de eerste drie deelen van zijn werk zulk een bijzonderen stempel van degelijkheid en grondigheid heeft gedrukt. Eenvoudige en lumineuse uiteenzetting, aanduiding van rechtspraak en rechtsleer op gepaste wijze en zonder overlading, rationeele indeeling die onmiddellijk toelaat gansch de stof te overzien en te beheerschen, dit alles vindt men ook in dit nieuwe deel terug.

Er kan natuurlijk betwisting zijn over de vraag te weten of de volledige leer van het faillissement en het concordaat op haar plaats is in een handboek van burgerlijk procesrecht. Daar deze stof steeds terdege behandeld wordt in den cursus van handelsrecht en een belangrijk hoofdstuk van dezen cursus uitmaakt, acht ik het twijfelachtig of zulks wel het geval is.

Wat er ook van zij, deze overvloed zal niet schaden aan dit uiterst degelijk werk, dat ons een samenvatting brengt van alle hoegenaamde bijzondere proceduren en dat aldus wezenlijk het onderwerp volledig uitput.

Meer nog dan de studenten zullen de juristen die in de practijk staan in dit nieuwe deel een bron vinden van inlichtingen en wetenswaardigheden die ze tot nog toe nergens zoo gemakkelijk en met zooveel zekerheid konden ontdekken.

René Victor.

WETGEVING

WETSVORSTEL tot aanvulling van artikel 822 van het Burgerlijk Wetboek.

TOELICHTING

Artikel 815 van het Burgerlijk wetboek huldigt het beginsel, dat niemand kan worden gedwongen in onverdeelheid te blijven, behoudens strijdige overeenkomst die ten hoogste vijf jaar bindend is voor de partijen.

In normale tijden, is deze regel gewettigd en het is niet de bedoeling de toepassing er van te ontzenuwen. De staat van onverdeelheid geeft aanleiding tot menige moeilijkheid. De belangen van de mede-eigenaars kunnen uiteenlopend zijn of worden. Meningsverschil tussen degenen die op elkander zijn aangewezen om over het gemeenschappelijk goed te beschikken of het beheer er van te verzekeren, is vroeg of laat nadeelig voor allen en brengt de instandhouding van het goed zelf in gevaar.

De al te strakke toepassing van artikel 815, in tijden van economische stoornissen, van muntonvastheid of van internationale spanning, kan echter nadeelig zijn voor sommige gemeenschappelijke bezitters die, daar zij niet de middelen hebben om het onverdeeld onroerend goed aan te koopen, verplicht zouden zijn om hun rechten haast om niet te gelde te maken, terwijl hun mede-eigenaar, dank zij een abnormale en tijdelijke waardevermindering, gansch het goed voor een spotprijs zou kunnen vergemakkelijken.

Indien er onder de onverdeelde eigenaars minder-jarigen zijn → en dit komt vaak voor bij onverdeeldheid uit erfenis of nalatenschap — kan een overijde veiling onbekwamen wier gewettigde belangen de wet moet beschermen, ernstig benadeelen.

Artikel 822 van het Burgerlijk wetboek laat aan de burgerlijke rechtbank de zorg over om de geschillen die in den loop van de vordering tot verdeling oprijzen, te beslechten; vóór deze rechtbank geschiedt de veiling.

Indien een der partijen de verdaging van de veiling vraagt en doet gelden dat het goed geen kooper zou vinden tenzij tegen een klaarblijkelijk onvoldoenden prijs, wegens abnormale en tijdelijke omstandigheden, moet de rechtbank den koop kunnen verdagen in het welbegrepen belang van de gemeenschappelijke bezitters en om de gelijkheid van rechten onderling te vrijwaren. Zooals in elke zaak, kan de rechtbank haar toevlucht nemen tot welken maatregel van onderzoek ook, die haar nuttig lijkt. Slechts met de grootste omzichtigheid zal zij de schorsing uitspreken die, daar zij van het gemeen recht afwijkt, een uitzonderlijk karakter zal moeten behouden.

WETSVORSTEL

EENIG ARTIKEL.

Aan artikel 822 van het Burgerlijk wetboek een derde lid toevoegen, luidende :

«Op verzoek van een der partijen en in het geval waarin zij van oordeel is dat, wegens een tijdelijke en abnormale waardevermindering van de onroerende goederen, het te gelde maken van onroerende goederen in hooge mate nadeelig zou zijn voor de onverdeelde eigenaars of voor sommigen onder hen, kan de rechtbank beslissen dat de veiling wordt geschorst, gedurende een termijn waarvan zij den duur bepaalt en die zes maanden niet te boven gaat; zij kan, onder dezelfde voorwaarden, de schorsing verlengen.»

VERSLAG NAMENS DE COMMISSIE VOOR DE JUSTITIE (1) UITGEBRACHT DOOR DEN

HEER HOSSEY

Mevrouwen, Mijne Heeren,

Artikel 822 van het Burgerlijk Wetboek luidt als volgt :

«De vordering tot verdeling en de geschillen die in den loop van de verrichtingen oprijzen, worden onderworpen aan de rechtbank van de plaats waar de erfenis is opgevallen.

» Voor dezelfde rechtbank geschieden de veilingen en moeten de vorderingen ingesteld worden betreffende de vrijwaring van de deelgenooten ten aanzien van de kavels alsook de vorderingen strekkende tot vernietiging van de verdeling.»

Het wetsvoorstel, ingediend door de heeren Mais triau c.s., strekt er toe, een derde alinea toe te voegen aan artikel 822 van het Burgerlijk Wetboek, ten einde, gedurende de tijden van economische stoornis, door ons thans beleefd, de te strakke toepassing te verhelpen van artikel 815 van het Burgerlijk Wetboek, waarin wordt bepaald :

«Niemand kan gedwongen worden in onverdeelheid te blijven; en de verdeling kan, nitegenstaande alle daarmee strijdige verboden en overeenkomsten, altijd worden gevorderd.

» Men kan echter overeenkomen de verdeling voor

een bepaalden tijd uit te stellen: deze overeenkomst kan niet langer dan vijf jaar bindend zijn; maar zij kan vernieuwd worden.»

Al de leden van Uw Commissie waren het eens om te erkennen, zooals de indieners van het voorstel er op wezen in hun toelichting, dat de strenge toepassing van artikel 815 van het Burgerlijk Wetboek, in tijden van economische crisis, van muntonvastheid of van internationale spanning, nadeelig kan zijn voor sommige gemeenschappelijke bezitters, die een bijzondere belangstelling verdienen.

Hierom ook, na bevestigd te hebben dat in normale tijden de regel van artikel 815 van het Burgerlijk Wetboek rechtmatig is en na de bijzonderste redenen aangegeven te hebben waarom men er dan de toepassing niet dient te ontzenuwen, hebben zij het wenschelijk geacht dat, in onrustige perioden, waarin de onroerende goederen een tijdelijke en abnormale waardevermindering ondergaan, de Rechtbank in de gelegenheid zou zijn te beslissen dat het te gelde maken van de onroerende goederen zou geschorst worden voor een beperkten en hernieuwbaren termijn.

Een lid van de Commissie stelde voor, in den tekst welke voorgesteld wordt als derde lid toe te voegen aan artikel 822 van het Burgerlijk Wetboek, de woorden weg te laten «tijdelijke en abnormale» om aan de Rechtbank de zorg over te laten te oordeelen over den aard van de onroerende goederen. Na bespreking, was uw Commissie echter van oordeel, dat het beter was duidelijk aan te wijzen, dat de waardevermindering van de onroerende goederen tegelijkertijd tijdelijk en abnormaal moest zijn, opdat de wet van toepassing zou zijn; met dezen verstande natuurlijk, dat de Rechtbank zich, door alle middelen van rechte, de noodige en onontbeerlijke inlichtingen kan verschaffen om na te gaan of deze voorwaarden vereenigd zijn.

Een ander lid stelde de vraag, of het insgelijks niet passen zou, aan de Rechtbank toe te laten, de verdeling in natura te doen schorsen, welke door een der betrokkenen zou gevraagd worden. Het kan inderdaad gebeuren dat, in de huidige omstandigheden, de verdeling in natura, hoewel mogelijk, van zeer onzekeren aard zou zijn, daar zekere goederen tijdelijk zeer in waarde kunnen verminderd zijn, andere in veel mindere mate, en andere nog hun volle waarde kunnen behouden hebben.

Uw Commissie heeft aanvaard, dat deze opmerking in beginsel juist was, en dat in dit geval de Rechtbank zou dienen te beslissen dat de verdeling in natura niet zal mogen plaats hebben, omdat zij onrechtmatig schade toebrengt aan zekere onverdeelde eigenaars.

Het zelfde lid stelde de vraag, of de Rechtbank gebruik zou mogen maken van de haar door het wetsvoorstel toegekende bevoegdheid wanneer de verdeling of de veiling zou worden vervolgd door de persoonlijke schuldeischers van een der onverdeelde eigenaars. Uw Commissie was van oordeel, dat bedoeld artikel in dit geval van toepassing diende te zijn, daar het alsdan vooral het grootste nut kan opleveren.

Onder voorbehoud van die opmerkingen, heeft Uw Commissie, met eenparige instemming der aanwezige leden, het wetsvoorstel aanvaard, daarbij den wensch uitdrukkelijk dat het onverwijd zou worden goedgekeurd, en stelt zij U derhalve voor, aan artikel 822 van het Burgerlijk Wetboek een derde alinea toe te voegen, luidende als volgt:

«Op verzoek van een der partijen en in het geval waarin zij van oordeel is dat, wegens een tijdelijke en abnormale waardevermindering van de onroerende goederen, het te gelde maken van onroerende goederen in hooge mate nadeelig zou zijn voor de onverdeelde

eigenaars of voor sommigen onder hen, kan de rechtbank beslissen dat de veiling wordt geschorst, gedurende een termijn waarvan zij den duur bepaalt en die zes maanden niet te boven gaat; zij kan, onder dezelfde voorwaarden, de schorsing verlengen.»

De Verslaggever,
J. HOSSEY.

De Voorzitter,
Leo MUNDELEER.

KONINKLIJK BESLUIT van 10 Maart 1940 houdende regeling van de uitdeeling van vlugschriften.

Leopold III, Koning der Belgen,

Aan allen, tegenwoordigen en toekomstenden, Heil.

Gelet op de artikelen 8, 11, 13 en 14 van de besluitwet van 11 October 1916, betreffende den staat van oorlog en den staat van beleg;

Gelet op Ons besluit van 27 December 1939 betreffende het invoeren in België, het vervoeren, verspreiden en te koop stellen van zekere publicaties;

Herzien de besluitwet van 10 November 1939, waarbij het verboden wordt vlugschriften naar het leger op te sturen of in het leger te verspreiden;

Op de voordracht van Onze in Raad vergaderde Ministers,

Wij hebben besloten en Wij besluiten:

Artikel 1. Onverminderd de bepalingen van de besluitwet van 10 November 1939, waarbij het verboden wordt vlugschriften naar het leger op te sturen of in het leger te verspreiden, is het verboden, onder welken vorm ook, vlugschriften uit te deelen op welke de beschikkingen van artikel 8, alinea 1 of 2, van de besluitwet van 11 October 1916, betreffende den staat van oorlog en den staat van beleg, slaan of die door den Minister van Binnenlandsche Zaken aangewezen zijn, bij toepassing van het koninklijk besluit van 27 December 1939, als van dien aard zijnde dat zij op den geest der troepen en der bevolking een ongelukkigen invloed kunnen uitoefenen.

Art. 2. De inbreuken op dit besluit worden gestraft, naar gelang van het geval, met de bij de artikelen 11 en 14 van de besluitwet van 11 October 1916 voorziene straffen of met gevangenisstraf van acht dagen tot drie maanden en met geldboete van 26 tot 300 frank.

Art. 3. Dit besluit treedt in werking den dag zijner bekendmaking in het *Staatsblad* en zal in werking blijven tot op den bij koninklijk besluit bepaalden dag voor het terugbrengen van het leger op voet van vrede.

Art. 4. Onze Minister van Justitie is belast met de uitvoering van dit besluit.

Gegeven te Brussel, den 14n Maart 1940.

TIJDSCHRIFTEN

NEDERLANDSCH JURISTENBLAD. — Nr 13. — 30 Maart 1940. — Prof. Mr J. H. W. Verzijl De leer der voortgezette reis (II, slot). — C. G. Mulder: Verhaal van kosten van ondersteuning krachtens art. 63 van de Armenwet.

LA BELGIQUE JUDICIAIRE. — Nr 2. — 15 Januari 1940. Consultation de M. Philonenko concernant la validité de la clause-or dans les paiements internationaux et la théorie dite «le flux et le reflux». La créance du patron ou de m'employeurs en face des saisies et cessions de salaires, par M. Diogo de Villegas.